

KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS
DHOMAT E SPECIALIZUARA TË KOSOVËS
SPECIJALIZOVANA VEÇA KOSOVA

Predmet: KSC-BC-2020-05

Rešava: sudija za prethodni postupak
sudija Nikola Giju

Sekretar: dr Fidelma Donlon

Datum: 5. oktobar 2020.

Jezik: engleski

Stepen tajnosti: javno

Javna redigovana odluka o potvrđivanju optužnice protiv Saljiha Mustafe

---

Specijalizovani tužilac
Džek Smit

Branilac optuženog
Julijus von Bone

I. TOK POSTUPKA	2
II. ARGUMENTACIJA	3
III. MERODAVNO PRAVO	5
A. Ispitivanje optužnice	5
B. Krivična dela i oblici odgovornosti	6
C. Poverljivost postupka	7
IV. NADLEŽNOST	8
A. Stvarna nadležnost	8
B. Vremenska nadležnost.....	11
C. Mesna ili personalna nadležnost.....	11
V. PRAVNA ZASNOVANOST	12
A. Priroda i granice ispitivanja optužnice	12
1. Priroda ispitivanja	12
2. Granice ispitivanja	15
B. Obeležja krivičnih dela	15
1. Kontekstualna obeležja ratnih zločina	15
2. Posebna obeležja ratnih zločina	20
C. Oblici odgovornosti.....	25
1. Neposredno izvršilaštvo (član 16(1)(a) Zakona)	25
2. Udruženi zločinački poduhvat (član 16(1)(a) Zakona).....	26
3. Naređivanje (član 16(1)(a) Zakona)	30
4. Podstrekavanje (član 16(1)(a) Zakona).....	31
5. Pomaganje (član 16(1)(a) Zakona).....	32
6. Odgovornost pretpostavljenog (član 16(1)(c) Zakona).....	33
VI. OPTUŽBE	37
A. Kontekstualna obeležja krivičnih dela navedenih u optužnici	37
B. Krivična dela iz optužbi	40
1. Tačka 1 optužnice: proizvoljno lišavanje slobode kao ratni zločin	40
2. Tačka 2: Surovo postupanje kao ratni zločin	43
3. Tačka 3: Mučenje kao ratni zločin	46
4. Tačka 4: ubistvo kao ratni zločin.....	47
C. Oblici odgovornosti za koje se optuženi tereti	49
1. Neposredno izvršilaštvo.....	49
2. Udruženi zločinački poduhvat I	50
3. Udruženi zločinački poduhvat III.....	51
4. Naređivanje.....	53
5. Podstrekavanje	54
6. Pomaganje	55
7. Odgovornost pretpostavljenog.....	56
VII. PRAVNA KVALIFIKACIJA OPTUŽBI.....	58
VIII. PRATEĆI ZAHTEVI ZA ČUVANJE TAJNOSTI	59
IX. DISPOZITIV.....	62

SUDIJA ZA PRETHODNI POSTUPAK,¹ u skladu sa članom 39(2) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 86 Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova (u daljem tekstu: Pravilnik), ovim donosi sledeću odluku.

I. TOK POSTUPKA

1. Dana 14. februara 2020, specijalizovani tužilac podneo je na potvrđivanje strogo poverljivu i *ex parte* optužnicu (u daljem tekstu: optužnica) zajedno sa dokaznim materijalom kojim se potkrepljuju činjenice u osnovi optužbi i sa detaljnim prikazom relevantne veze između svakog elementa dokaznog materijala i svakog pojedinačnog navoda u optužnici.²

2. Dana 28. februara 2020, sudija za prethodni postupak izdao je nalog kojim se od specijalizovanog tužioca zahteva da, *inter alia*, dostavi revidiranu optužnicu sa konkretnijim i jasnijim podacima o optužbama.³ Sudija za prethodni postupak je od specijalizovanog tužioca takođe zatražio da dostavi posebne podneske o (i) nadležnosti Specijalizovanih veća za ratni zločin proizvoljnog lišavanja slobode po članu 14(1)(c) Zakona, kako je navedeno u optužnici, ili po članu 142 Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (1976) (u daljem tekstu: KZ SFRJ) i (ii) pravnim obeležjima tog krivičnog dela.⁴

---

¹ KSC-BC-2020-05, F00001, predsednik, *Odluka o određivanju sudije za prethodni postupak*, 14. februar 2020, javno.

² KSC-BC-2020-05, F00002, specijalizovani tužilac, *Zahtev za potvrđivanje optužnice i prateći zahtevi* (u daljem tekstu: prvi podnesak), 14. februar 2020, strogo poverljivo i *ex parte*, sa priložima 1-3, strogo poverljivo i *ex parte*.

³ KSC-BC-2020-05, F00003, sudija za prethodni postupak, *Nalog specijalizovanom tužiocu u skladu sa pravilom 86(4) Pravilnika* (u daljem tekstu: nalog u skladu sa pravilom 86(4)), 28. februar 2020, strogo poverljivo i *ex parte*, stav 21(b).

⁴ Nalog u skladu sa pravilom 86(4), stav 21(c).

3. Dana 18. marta 2020, specijalizovani tužilac je podneo na potvrđivanje revidiranu optužnicu (u daljem tekstu: revidirana optužnica), zajedno sa drugim informacijama, kako je zatraženo.⁵ Dodatno revidirana optužnica podneta je 20. marta 2020. (u daljem tekstu: dodatno revidirana optužnica).⁶

4. U svom nalogu od 26. maja 2020, sudija za prethodni postupak je naveo datum do kog planira da donese ovu odluku.⁷

II. ARGUMENTACIJA

5. Specijalizovano tužilaštvo (u daljem tekstu: tužilaštvo) u dodatno revidiranoj optužnici tereti Saljiha Mustafu (u daljem tekstu: g. Mustafa) po članu 14(1)(c) Zakona, za ratne zločine izvršene u kontekstu oružanog sukoba koji nema međunarodni karakter.⁸ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da su proizvoljno lišavanje slobode (tačka 1),⁹ okrutno postupanje (tačka 2)¹⁰ i mučenje (tačka 3)¹¹ izvršeni približno u periodu od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999. u Zlašu/Zllash, na Kosovu.¹² Pored toga, tužilaštvo navodi da je otprilike od 19. aprila 1999. do kraja aprila 1999. na istom mestu izvršeno i ubistvo (tačka 4).¹³ Prema tvrdnjama tužilaštva, g. Mustafa snosi individualnu krivičnu odgovornost po članu 16(1)(a) Zakona za neposredno izvršenje, naređivanje i/ili podstrekavanje krivičnih dela iz

---

⁵ KSC-BC-2020-05, F00004, specijalizovani tužilac, *Zahtev za potvrđivanje revidirane optužnice i prateći zahtevi* (u daljem tekstu: drugi podnesak), 18. mart 2020, strogo poverljivo i *ex parte* sa prilogima 1 i 2, strogo poverljivo i *ex parte*.

⁶ KSC-BC-2020-05, F00005, specijalizovani tužilac, *Zahtev za potvrđivanje dodatno revidirane optužnice* (u daljem tekstu: treći podnesak), 20. mart 2020, strogo poverljivo i *ex parte*, sa prilogom 1 (u daljem tekstu: dodatno revidirana optužnica), strogo poverljivo i *ex parte*.

⁷ KSC-BC-2020-05, F00006, sudija za prethodni postupak, *Nalog o planiranom datumu za donošenje odluke na osnovu člana 39(2)*, 26. maj 2020, strogo poverljivo i *ex parte*.

⁸ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 3-6, 35.

⁹ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 18-20, 35.

¹⁰ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 21-28, 35.

¹¹ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 29-30, 35.

¹² Dodatno revidirana optužnica, stavovi 5, 35.

¹³ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 31-33, 35.

tačaka 1-3.¹⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da je g. Mustafa učinio krivična dela iz tačaka 1-4 optužnice otprilike od 1. aprila 1999. do kraja aprila 1999, kao učesnik u udruženom zločinačkom poduhvatu (u osnovnom i proširenom obliku)¹⁵ i/ili kao pomagač¹⁶. Alternativno, tužilaštvo tvrdi da g. Mustafa snosi individualnu krivičnu odgovornost pretpostavljenog za krivična dela iz tačaka 1-4 optužnice, prema članu 16(1)(c) Zakona.¹⁷ Pored toga, tužilaštvo tereti g. Mustafu za gorepomenute ratne zločine iz tačaka 1-4 optužnice i po članovima 15(1)(a) i 16(2) Zakona, u vezi sa članovima 22, 24, 26, 30, 142 i 145 KZ SFRJ.¹⁸

6. Tužilaštvo traži da sudija za prethodni postupak (i) potvrdi dodatno revidiranu optužnicu ¹⁹ i (ii) izda nalog za hapšenje, odobri pretres i plenidbu i naloži dovođenje optuženog.²⁰

7. Nadalje, tužilaštvo traži da se privremeno, do izdavanja daljnjeg naloga, dodatno revidirana optužnica i prateći dokumenti ne obelodane javnosti²¹ kao i da se privremeno ne obelodani identitet svedoka i žrtava sve dok se ne naloži sprovođenje odgovarajućih zaštitnih mera.²² Tužilaštvo navodi da postoji realna opasnost da će g. Mustafa pobeći,²³ uticati na svedoke i žrtve,²⁴ ili izvršiti nova

---

¹⁴ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 12-13, 34.

¹⁵ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 8, 34. U pogledu tačke 4, tužilaštvo alternativno optužuje g. Mustafu da je to krivično delo izvršio u okviru proširenog oblika udruženog zločinačkog poduhvata, vidi dodatno revidiranu optužnicu, stav 8.

¹⁶ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 11, 34.

¹⁷ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 14-17, 34.

¹⁸ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 35.

¹⁹ Treći podnesak, stav 3.

²⁰ Treći podnesak, stav 3. Tužilaštvo upućuje na svoje argumente o ovim zahtevima iznete u prvom podnesku, odeljak B(4)-(6), vidi drugi podnesak, stavovi 7, 24(b).

²¹ Treći podnesak, stav 3. Tužilaštvo upućuje na svoje argumente o ovim zahtevima iznete u prvom podnesku, odeljak D, vidi drugi podnesak, stavovi 7-8, 24(d).

²² Treći podnesak, stav 3. Tužilaštvo upućuje na svoje argumente o ovim zahtevima iznete u prvom podnesku, odeljak C, vidi drugi podnesak, stavovi 7-8, 24(c).

²³ Prvi podnesak, stavovi 6-7.

²⁴ Prvi podnesak, stavovi 8-11.

krivična dela,²⁵ što pokazuje da postoje valjani razlozi za podnošenje navedenih zahteva.

8. Da bi se obezbedilo neobelodanjivanje identiteta žrtava i svedoka, tužilaštvo traži: (1) neobelodanjivanje javnosti imena svedoka i žrtava, kao ni podataka koji mogu otkriti njihov identitet; (ii) brisanje svih podataka iz propratnog materijala koji bi mogli otkriti njihov identitet, kao i dodeljivanje privremenih pseudonima svedocima i žrtvama navedenim u propratnom materijalu pre njegovog obelodanjivanja optuženom ili javnosti; i (ii) primenu mere neobelodanjivanja sve dok se ne donese daljnja odluka po zahtevu tužilaštva odnosno sasluša njegova argumentacija.²⁶

III. MERODAVNO PRAVO

A. ISPITIVANJE OPTUŽNICE

9. Članom 39(1) i (2) Zakona i pravilom 86(4) Pravilnika utvrđuje se nadležnost sudije za prethodni postupak da ispita optužnicu. U skladu sa članom 39(2) Zakona i pravilom 86(4) i (5) Pravilnika, ukoliko se uveri da je specijalizovani tužilac potkrepio postojanje dobro utemeljene sumnje, sudija za prethodni postupak potvrđuje optužnicu. Ukoliko se u to ne uveri, sudija za prethodni postupak odbacuje optužnicu ili pojedine optužbe. Pravilom 86(5) Pravilnika se predviđa da sudija za prethodni postupak mora doneti obrazloženu odluku.

10. U skladu sa pravilom 86(3) Pravilnika, optužnica mora da sadrži ime i lične podatke osumnjičenog, sažet opis činjeničnog stanja i krivičnih dela koja mu se stavljaju na teret, a naročito vid odgovornosti u odnosu na dela za koja je optužen.

---

²⁵ Prvi podnesak, stav 12.

²⁶ Prvi podnesak, stav 21(i)-(iii).

Optužnica se podnosi zajedno sa propratnim materijalom, tj. dokaznim materijalom kojim se potkrepljuju činjenice u osnovi optužbi, i detaljnim prikazom relevantne veze između svakog elementa dokaznog materijala i svake pojedinačne optužbe.

11. Pravilo 86(6) Pravilnika predviđa da po potvrđivanju nekih ili svih optužbi u optužnici, osumnjičeni stiče status optuženog, a sudija za prethodni postupak može da donese druge odluke i naloge iz člana 39(3) Zakona.

12. Pravilo 86(8) i (10) Pravilnika predviđa da sekretar čuva optužnicu, izrađuje overene kopije potvrđene optužnice s pečatom Specijalizovanih veća i obaveštava predsednika o potvrđivanju optužnice.

B. KRIVIČNA DELA I OBLICI ODGOVORNOSTI

13. Članovima 3(2)(d), (3) i 12 Zakona predviđeno je da se, pored Ustava Republike Kosovo, Zakona, odredaba kosovskog zakonodavstva koje su izričito preuzete Zakonom, kao i međunarodnog prava ljudskih prava, u postupcima Specijalizovanih veća primenjuju i norme međunarodnog običajnog prava na snazi u vreme kada su krivična dela izvršena. Prilikom utvrđivanja koje su norme međunarodnog običajnog prava bile na snazi u vreme izvršenja krivičnih dela, sudija može da koristi izvore međunarodnog prava, uključujući supsidijarne izvore kao što su sudska praksa međunarodnih *ad hoc* sudova, Međunarodnog krivičnog suda i drugih krivičnih sudova.

14. Članom 14(1)(c) Zakona predviđeno je da se u svrhu tog Zakona, prema međunarodnom običajnom pravu na snazi u periodu vremenske nadležnosti Specijalizovanih veća, ratnim zločinom u kontekstu oružanog sukoba koji nije međunarodnog karaktera smatraju teške povrede člana 3 zajedničkog za sve četiri Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. (u daljem tekstu: zajednički član 3), što

obuhvata bilo koji od sledećih postupaka protiv lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica koja su onesposobljena za borbu usled bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili nekog drugog uzroka: (i) povrede koje se nanose životu i telesnom integritetu, naročito sve vrste ubistava, sakaćenja, surovog postupanja i mučenja (ii) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivo i ponižavajuće postupanje (iii) uzimanje talaca i (iv) izricanje kazni i izvršavanje smrtne kazne bez prethodnog suđenja od strane redovno ustanovljenog suda, praćenog svim sudskim garantijama koje su univerzalno prihvaćene kao neophodne.

15. Za krivična dela iz člana 14 Zakona, članom 16(1)(a) propisano je, između ostalog, da lice koje je podsticalo, naredilo, izvršilo ili na drugi način pomoglo u planiranju, pripremanju ili vršenju tih krivičnih dela snosi individualnu krivičnu odgovornost. Isto tako, prema članu 16(1)(c) Zakona, činjenica da je neku radnju ili propust izvršio potčinjeni ne oslobađa od krivične odgovornosti njegovog pretpostavljenog ako je pretpostavljeni znao ili imao osnova da zna da će potčinjeni izvršiti takve radnje, ili da ih je već izvršio, a on nije preduzeo potrebne i razumne mere da takve radnje spreči ili da kazni njihove izvršioce.

C. POVERLJIVOST POSTUPKA

16. Na osnovu člana 39(11) Zakona, sudija za prethodni postupak može po potrebi da obezbedi zaštitu žrtava i svedoka.

17. Prema pravilu 85(4) Pravilnika, sva dokumenta i podaci koje Specijalizovano tužilaštvo dostavi sudiji za prethodni postupak tokom istrage imaju kao minimum stepen tajnosti poverljivo i *ex parte*, uz izuzetke predviđene u pravilu 102 Pravilnika.

18. U skladu s pravilom 88 Pravilnika, optužnica se stavlja na uvid javnosti pošto je potvrdi sudija za prethodni postupak. Međutim, u izuzetnim okolnostima, ako se iznese valjan razlog, sudija za prethodni postupak može naložiti da se javnosti privremeno, do daljeg naloga, ne obelodane optužnica, prateći dokumenti ili informacije. Optužnica se u svakom slučaju javnosti obelodanjuje, uz redigovanje ukoliko je potrebno, najkasnije do prvog stupanja optuženog pred sud. Tužilaštvo može da obelodani optužnicu ili neki njen deo vlastima treće države ili drugom telu, ukoliko to smatra potrebnim u cilju istrage ili krivičnog gonjenja.

19. Pravilo 102(1)(a) Pravilnika predviđa da Specijalizovano tužilaštvo što je ranije moguće, a najkasnije u roku od trideset (30) dana od prvog stupanja optuženog pred sud, optuženom stavlja na raspolaganje propratni materijal uz optužnicu podnetu na potvrđivanje, kao i sve izjave dobijene od optuženog.

20. Prema pravilu 105(1) Pravilnika, Specijalizovano tužilaštvo može panelu da podnese zahtev za privremeno neobelodanjivanje identiteta svedoka ili žrtve koja učestvuje u postupku, dok se ne izda nalog za odgovarajuće zaštitne mere.

IV. NADLEŽNOST

21. Optužnica se može potvrditi ako ispunjava uslove u pogledu stvarne i vremenske nadležnosti, kao i ako postoji teritorijalni ili personalni osnov za zasnivanje nadležnosti.

A. STVARNA NADLEŽNOST

22. Članom 6 Zakona propisana je nadležnost Specijalizovanih veća za krivična dela iz članova 12 – 15 Zakona. Surovo postupanje, mučenje i ubistvo kao ratni zločini koje specijalizovani tužilac navodi u tačkama 2-4 optužnice predviđeni su

u članu 14(1)(c)(i) Zakona i stoga spadaju u stvarnu nadležnost Specijalizovanih veća.

23. U dodatno revidiranoj optužnici, tužilaštvo tereti g. Mustafu i za ratni zločin proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), što predstavlja povredu člana 14(1)(c) Zakona.²⁷ Iako se u ovoj zakonskoj odredbi izričito ne navodi proizvoljno lišavanje slobode kao ratni zločin u oružanom sukobu koji nema međunarodni karakter, tom odredbom se nadležnost Specijalizovanih veća ne ograničava isključivo na dela koja su u njoj poimence nabrojana. Ipak, radi zasnivanja nadležnosti nad ratnim zločinom koji nije naveden u članu 14(1)(c)(i-iv) Zakona, taj zločin mora: (i) predstavljati ozbiljnu povredu zajedničkog člana 3, i (ii) biti zabranjen prema normama međunarodnog običajnog prava na snazi u vreme izvršenja, u skladu sa članovima 3(2)(d) i 12 Zakona.

24. Zajednički član 3 predviđa da “prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući [...] lica onesposobljena za borbu usled bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili iz kojeg bilo drugog uzroka, postupaće se u svakoj prilici čovečno [...]”. Ovu zaštitu, predviđenu i članom 4(1) Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) od 8. juna 1977, moraju obezbediti sve strane u oružanom sukobu i to svim pritvorenim licima, bez obzira na osnov lišavanja slobode.²⁸ Zahtev da se postupa čovečno predstavlja fundamentalnu obavezu po međunarodnom humanitarnom pravu i u skladu je sa međunarodnim običajnim

---

²⁷ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 18-20, 35.

²⁸ MKCK, *Komentar Prve Ženevske konvencije: Konvencija (I) za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu*, drugo izdanje, 2016. (u daljem tekstu: Komentar MKCK iz 2016.) kaže o zajedničkom članu 3: “neosporno je da materijalne odredbe zajedničkog člana 3 obavezuju sve naoružane grupe koje učestvuju u oružanom sukobu” (stav 508). *Vidi takođe* MKCK, *Komentar Dopunskih protokola uz Ženevske konvencije, 1987*. (u daljem tekstu: Komentar MKCK Dopunskog protokola II iz 1987.) u vezi sa članom 1, (stavovi 4460, 4470). U vezi sa članom 5, Komentar MKCK Dopunskog protokola II iz 1987 pojašnjava da se izraz “oni koji su odgovorni za interniranje ili pritvaranje” odnosi na “lica koja su *de facto* odgovorna za logore, zatvore ili druga mesta za pritvaranje, nezavisno od priznatih legalnih organa vlasti” (stav 4582).

pravom.²⁹ Taj zahtev je širi od zabrana izričito propisanih zajedničkim članom 3, koje predstavljaju samo primere ponašanja kojima se očigledno krši ta odredba.³⁰

25. Lišavanje slobode bez zakonskog osnova ili suprotno osnovnim garancijama nespojivo je sa zahtevom o čovečnom postupanju sa svim licima onesposobljenim za borbu, uključujući i pritvorena lica, kako je propisano zajedničkim članom 3, i predstavlja njegovo kršenje.³¹

26. Međunarodno običajno pravo zabranjuje proizvoljno lišavanje slobode. Raširena praksa država u obliku, između ostalog, vojnih priručnika, krivičnog zakonodavstva, dokumenata međunarodnih organizacija i konferencija, kao i dokumenata međunarodnih sudskih i kvazi-sudskih tela, ustalila je primenu ove zabrane kako u međunarodnim, tako i u nemeđunarodnim oružanim sukobima.³² Ovo potvrđuje i MKCK u pravilu 99 svoje studije iz 2005. pod nazivom "Običajno međunarodno humanitarno pravo".³³

---

²⁹ Vidi pravilo 87, Henckaerts J.-M., Doswald-Beck L, *Customary International Humanitarian Law /Običajno međunarodno humanitarno pravo/* (u daljem tekstu: Studija o OMHP), tom I (Pravila), Cambridge University Press 2005, str. 306. Vidi takođe Međunarodni sud pravde, *Case Concerning the Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua* (u daljem tekstu: *Nikaragva protiv SAD*), presuda o meritumu, *Judgement of 27 June 1986*, stav 218; MKSJ, *Tužilac protiv Tadića*, Odluka po interlokutornoj žalbi odbrane na nadležnost suda (u daljem tekstu: odluka o nadležnosti u predmetu *Tadić*), IT-94-1-A, 2. oktobar 1995, stav 98.

³⁰ Komentar MKCK iz 2016. o zajedničkom članu 3, stav 555; MKSJ, *Tužilac protiv Aleksovskog*, I-95-14/1, pretresno veće, presuda, 25. juni 1999, stav 49.

³¹ Pravilo 99, Studija o OMHP, tom I (Pravila), str. 344.

³² Vidi praksu navedenu u pravilu 99, Studija o OMHP, tom I (Pravila), str. 347; tom II (Praksa), str. 2331-2344, naročito str. 2331 (stav 2555), 2332 (stav 2563), 2333 (stavovi 2576, 2579, 2580), 2334 (stav 2593), 2335 (stavovi 2599, 2600, 2605), 2336 (stavovi 2606, 2607, 2608, 2611); Rezolucije Saveta Bezbednosti UN: 1019 (1995), U.N. Doc. S/RES/1019, 9. novembar 1995; 1034 (1995), U.N. Doc. S/RES/1034, 21. decembar 1995; Rezolucija Generalne skupštine UN 50/193 (1996), U.N. Doc. A/RES/50/193, 11. mart 1996; Komisija UN za ljudska prava, *Stanje ljudskih prava u Republici Bosni i Hercegovini, državi Bosni i Hercegovini, Republici Hrvatskoj i Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora)*, U.N. Doc. E/CN.4/RES/1996/71, 23. april 1996; Komisija UN za ljudska prava, *Stanje ljudskih prava u Sudanu*, U.N. Doc. E/CN.4/RES/1996/73, 23. april 1996, stav 15. Vidi takođe član 142 Krivičnog zakona SFRJ.

³³ Pravilo 99, Studija o OMHP, tom I (Pravila), str. 344.

27. Na osnovu gorenavedenog, sudija za prethodni postupak konstatuje da proizvoljno lišavanje slobode predstavlja ozbiljno kršenje zajedničkog člana 3, koje je bilo zabranjeno prema međunarodnom pravu na snazi u vreme izvršenja krivičnih dela navedenih u dodatno revidiranoj optužnici. Važeći propisi, kako na domaćem, tako i na međunarodnom nivou, bili su dovoljno jasni i predvidivi da bi se moglo očekivati da lišavanje slobode nekog lica na proizvoljan način može da povlači individualnu krivičnu odgovornost.³⁴

28. Shodno tome, sudija za prethodni postupak zaključuje da Specijalizovana veća imaju nadležnost za ovaj ratnim zločin po članu 14(1)(c) zajedno sa članom 12 Zakona.

B. VREMENSKA NADLEŽNOST

29. Članom 7 Zakona se određuje da su Specijalizovana veća nadležna za krivična dela iz svoje stvarne nadležnosti, izvršena između 1. januara 1998. i 31. decembra 2000. S obzirom da je specijalizovani tužilac izneo da su dela iz tačaka 1-3 izvršena u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999, a da je delo iz tačke 4 izvršeno između otprilike 19. aprila 1999. i kraja aprila 1999,³⁵ sudija za prethodni postupak konstatuje da ta krivična dela spadaju u vremensku nadležnost Specijalizovanih veća.

C. MESNA ILI PERSONALNA NADLEŽNOST

30. Na osnovu člana 8 Zakona, Specijalizovana veća su nadležna za krivična dela iz svoje stvarne nadležnosti koja su izvršena ili započeta na Kosovu. U skladu sa članom 9(2) Zakona Specijalizovana veća su nadležna nad osumnjičenima koji su

---

³⁴ Vidi takođe član 142 KZ SFRJ.

³⁵ Dodatno revidirana optužnica, stav 35; [BRISANO].

državljeni Kosova, odnosno Savezne Republike Jugoslavije (u daljem tekstu: SRJ) (aktivna personalna nadležnost) ili krivičnim delima koja su počinjena nad državljanima Kosova, odnosno SRJ (pasivna personalna nadležnost) bez obzira na to gde su ta dela izvršena. Osnovi za mesnu i personalnu nadležnost se, dakle, primenjuju alternativno. Dovoljno je zadovoljiti jedan od ta dva uslova da bi se zasnovala nadležnost.

31. Krivična dela za koja tužilac tereti optuženog dogodila su se u Zlašu, na Kosovu.³⁶ Stoga sudija za prethodni postupak konstatuje da je ispunjen uslov za mesnu nadležnost iz člana 8 Zakona.

32. Na osnovu gore iznetog, sudija za prethodni postupak konstatuje da ovaj predmet spada u nadležnost Specijalizovanih veća.

V. PRAVNA ZASNOVANOST

A. PRIRODA I GRANICE ISPITIVANJA OPTUŽNICE

1. Priroda ispitivanja

33. Potvrđivanje optužnice je proceduralni postupak *ex parte* koji se obavlja bez učešća odbrane. Sudskim ispitivanjem optužnice se obezbeđuje da se na suđenju uzmu u razmatranje samo one optužbe za koje je izneto dovoljno dokaza. Takođe se obezbeđuje da optuženi iz optužnice stekne dovoljno informacija na osnovu kojih može jasno i potpuno da razume prirodu i uzrok optužbi kojima se tereti kako bi mogao adekvatno da pripremi odbranu.³⁷

34. Članom 38(4) Zakona i pravilom 86(1) Pravilnika predviđeno je da specijalizovani tužilac optužnicu zajedno sa svim prpratnim materijalom

---

³⁶ Dodatno revidirana optužnica, stav 5; [BRISANO];

³⁷ Nalog u skladu s pravilom 86(4), stav 9.

podnosi na pregled sudiji za prethodni postupak. Sudija za prethodni postupak ispituje optužnicu kako bi utvrdio da li ona zadovoljava uslove iz pravila 86(3) Pravilnika, tj. da li ime osumnjičenog i njegovi podaci, opis činjeničnog stanja i opis krivičnih dela u optužnici³⁸ daju dovoljno informacija, ili je potrebno da od tužioca zatraži dodatni materijal shodno pravilu 86(4)(a)-(c) Pravilnika. Pre svega, sudija za prethodni postupak može od tužioca zatražiti, ili mu dozvoliti, da priloži dodatni materijal kojim potkrepljuje jednu ili sve optužbe. Potom, u skladu sa članom 39(2) Zakona i uvodnom odredbom pravila 86(4) Pravilnika, sudija za prethodni postupak proučava prpratni materijal u vezi sa svakom navedenom optužbom kako bi ocenio da li je tužilac pokazao da postoji dobro utemeljena sumnja da je osumnjičeni učinio krivično delo u nadležnosti Specijalizovanih veća ili učestvovao u njegovom činjenju.

35. Premda ni Zakon ni Pravilnik ne sadrže definiciju dobro utemeljene sumnje, stepen osnovanosti potreban u slučaju te sumnje jasno se razlikuje od ostalih stepena dokazivanja predviđenih aktima i propisima koji uređuju rad SVK. U Zakonu su predviđena četiri progresivna stepena osnovanosti sumnje: (i) osnovi sumnje (član 38(3)(a) Zakona, u vezi sa statusom osumnjičenog); (ii) osnovana sumnja (član 41(6) Zakona, u vezi sa izdavanjem naloga za hapšenje od strane SVK ili naredbe za hapšenje Specijalizovanog tužilaštva); (iii) dobro utemeljena sumnja (član 39(3) Zakona i pravilo 86(4) Pravilnika, u vezi sa potvrđivanjem optužnice); i (iv) van razumne sumnje (član 21(3) Zakona i pravilo 158(3) Pravilnika, u vezi sa izricanjem osuđujuće presude). Kao kriterijum za pokretanje postupka protiv optuženog, dobro utemeljena sumnja je po prirodi stvari zahtevniji standard od onih koji su potrebni da lice dobije status osumnjičenog ili da se izda nalog za

---

³⁸ U ovom pogledu sudija za prethodni postupak mora voditi računa o poštovanju prava optuženog, predviđenih u članu 21(4)(a), (c) i (d) Zakona, koji odražava načela iz članova 6(1), (3)(a) i (b) (Evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i člana 14(3)(a), (b) i (c) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

hapšenje, i evidentno manje rigorozan od standarda potrebnog za izricanje osuđujuće presude na kraju suđenja.

36. Sudija za prethodni postupak ima u vidu da dobro utemeljena sumnja, prema članu 19.1.12 Zakona o krivičnom postupku Kosova iz 2012, br. 04/L-123 (u daljem tekstu: ZKPK), postoji onda kada postoje „prihvatljiv[i] dokaz[i] koji bi zadovoljili objektivnog posmatrača da se krivično delo desilo i da je okrivljeno lice izvršilo to krivično delo“.³⁹ Ovde treba istaći da, za razliku od osnovane sumnje iz člana 19.1.9 ZKP, nije dovoljno da se objektivni posmatrač uveri da je verovatnije da je „dotično lice [...] izvršilo krivično delo [nego da nije]“.

37. Stoga, iako nema izvesnosti kao kod dokazane činjenice, da bi utvrdio postojanje dobro utemeljene sumnje, sudija za prethodni postupak mora biti potpuno uveren – a ne samo sumnjati ili verovati u teoretsku mogućnost (i) da su kontekstualna obeležja krivičnog dela (ako postoje) ostvarena; (ii) da su se osnovna krivična dela ili radnje zaista dogodili i (iii) da je osumnjičeni to krivično delo izvršio ili učestvovao u njegovom izvršenju prema vidu odgovornosti koji mu se stavlja na teret. Sudija za prethodni postupak te konstatacije zasniva na detaljnom i konkretnom propratnom materijalu iz koga se jasno vidi rezonovanje u osnovi optužbi u optužnici. Sudija za prethodni postupak elemente dokaznog materijala pri tom ne proučava odvojeno jedne od drugih, već sav propratni materijal ocenjuje u celini.⁴⁰

---

³⁹ “Objektivan” je onaj “koji se u razmatranju i prikazivanju činjenica ne povodi za ličnim osećanjima i mišljenjima; nepristrasan, neutralan.” Vidi *Oxford English Dictionary Online* (Oxford University Press, decembar 2019), <https://www.oed.com/view/Entry/129634?redirectedFrom=objective#eid> (internet stranica konsultovana 12. juna 2020).

⁴⁰ Isto tako, MKS, *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-803-tEN, pretpretresno veće I, *Decision on the Confirmation of Charges*, 29. januar 2007, stav 39; *Prosecutor v. Gbagbo*, ICC-02/11-01/11-656-Red, pretpretresno veće I, *Decision on the confirmation of charges against Laurent Gbagbo*, 12. jun 2014, stav 22.

2. Granice ispitivanja

38. Prema pravilu 86(4) Pravilnika, da bi utvrdio da li postoji dobro utemeljena sumnja, sudija za prethodni postupak ispituje samo optužnicu, detaljni prikaz i propratni materijal, ostavljajući po strani sve druge materijale i informacije, uključujući i one koji su javno dostupni. Prema tome, sudija za prethodni postupak može da potvrdi ili odbaci optužnicu isključivo na osnovu podataka i dokaznog materijala koje je podnelo tužilaštvo.⁴¹

39. Ispitujući optužnicu, sudija za prethodni postupak preliminarno ocenjuje propratni materijal, ne zadirući u isključivo pravo pretresnog veća da odlučuje o dopuštenosti i snazi dokaza shodno pravilima 137-139 Pravilnika.⁴² Sudija za prethodni postupak, međutim, ne uzima u obzir materijal koji je očigledno (i) neverodostojan ili (ii) pribavljen na način u suprotnosti sa Zakonom, Pravilnikom ili normama međunarodnog humanitarnog prava, ili je iznuđen mučenjem odnosno drugim nečovečnim ili ponižavajućim postupanjem, kao što je predviđeno u pravilu 138(2)-(3) Pravilnika.

B. OBELEŽJA KRIVIČNIH DELA

1. Kontekstualna obeležja ratnih zločina

40. Kontekstualna obeležja koja moraju biti ostvarena da bi se moglo govoriti o ratnim zločinima izvršenim u kontekstu oružanog sukoba koji nije međunarodnog karaktera jesu sledeća: (i) postojanje oružanog sukoba određenog intenziteta na teritoriji jedne države između organa vlasti i organizovanih naoružanih grupa ili

---

⁴¹ Isto tako, Specijalni sud za Liban, *Prosecutor v. Ayyash et al.*, STL-17-07/I/AC/R176bis, žalbeno veće, *Interlocutory Decision on the Applicable Law: Criminal Association and Review of the Indictment*, 18. oktobar 2017, stav 111.

⁴² Isto tako, Specijalni sud za Liban, *Prosecutor v. Ayyash et al.*, STL-11-01/I, sudija za prethodni postupak, *Decision Relating to the Examination of the Indictment of 10 June 2011 Issued Against Mr Salim Jamil Ayyash, Mr Mustafa Badreddine, Mr Hussein Hassan Oneissi & Mr Assad Hassan Sabra*, 28. jun 2011, stav 26.

između takvih grupa međusobno; (ii) veza između osnovnog krivičnog dela i oružanog sukoba; (iii) svest o postojanju oružanog sukoba.

(a) Postojanje oružanog sukoba

41. U skladu sa članom 14(2) Zakona, oružani sukobi koji nisu međunarodnog karaktera odvijaju se na teritoriji države u kojoj postoji oružani sukob dužeg trajanja između organa vlasti i organizovanih naoružanih grupa ili između takvih grupa međusobno.⁴³

42. Oružani sukobi karakterišu se izbijanjem neprijateljstava koja se odvijaju unutar teritorije jedne države.

43. Kad je reč o sukobljenim stranama, u članu 14(2) navode se dve moguće kategorije strana u oružanom sukobu koje treba tumačiti u skladu sa međunarodnim običajnim pravom. U "organe vlasti" spadaju državni organi, kao što su redovne oružane snage države, njene jedinice policije, rezervni sastav ili drugi organi te vrste,⁴⁴ uključujući naoružane grupe i paravojne jedinice uključene u oružane snage.⁴⁵ U „organizovane naoružane grupe“ spadaju grupe sa određenim stepenom organizovanosti koje „ne moraju nužno biti organizovane u jednakoj meri kao državne oružane snage“.⁴⁶ One ne moraju izvoditi neprekidne i

---

⁴³ MKSJ, odluka o nadležnosti u predmetu *Tadić*, stav 70; *Tužilac protiv Boškskog i Tarčulovskog*, IT-04-82-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepna presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*), 19. maj 2010, stav 21. Vidi takođe Međunarodni krivični sud (u daljem tekstu: MKS), *Prosecutor v. Ntaganda*, ICC-01/04-02/06-2359, pretresno veće VI, *Judgment* (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Ntaganda*), 8. jul 2019, stav 701; *Prosecutor v. Lubanga*, ICC-01/04-01/06-2842, pretresno veće I, *Judgment pursuant to Article 74 of the Statute* (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Lubanga*), 14. mart 2012, stav 533.

⁴⁴ MKSJ, *Tužilac protiv Boškskog i Tarčulovskog*, IT-04-82-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*), 10. jul 2008, stavovi 178, 195.

⁴⁵ Član 43(3) Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949, o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I), od 8. juna 1977.

⁴⁶ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, stavovi 195, 197; *Tužilac protiv Orića*, IT-03-68-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Orić*), 30. jun 2006, stav 254; *Tužilac protiv Haradinaja i drugih*, IT-04-84-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu:

usmerene vojne operacije, ali moraju biti dovoljno organizovane da mogu da se bore vojnim sredstvima.⁴⁷ Da bi se utvrdilo da li su nedržavne snage sposobne da vode oružane borbe u dužem trajanju, u obzir se mogu uzeti sledeći indikativni faktori: (i) postojanje komandne strukture, uključujući štabove, glavni štab ili visoku komandu, postojanje činova, položaja i unutrašnjih regulativa; (ii) davanje političkih izjava ili saopštenja i upotreba portparola; (iii) operativna osposobljenost i sposobnost za izvođenje vojnih operacija; (iv) logistička osposobljenost, uključujući raspolaganje naoružanjem i opremom, osposobljenost za premeštanje vojnika, kao i za regrutovanje i obuku pripadnika; (v) kontrola nad teritorijom, uključujući podelu na zone odgovornosti; (vi) unutrašnji disciplinski sistem, uključujući sprovođenje međunarodnog humanitarnog prava u svojim redovima; i (vii) sposobnost naoružane grupe da nastupa jedinstveno, na primer u političkim pregovorima ili prilikom sklapanja sporazuma o prekidu vatre.⁴⁸

44. Kada je reč o intenzitetu sukoba, članom 14(2) Zakona propisano je da neprijateljstva između strana moraju dostizati određeni stepen intenziteta, koji nadmašuje unutrašnje nemire i napetosti kao što su pobune, pojedinačna i sporadična dela nasilja ili druga dela slične prirode. U ovom kontekstu, za definisanje "oružanog nasilja u dužem trajanju" relevantan je kriterijum intenziteta, pošto se taj pojam "više odnosi na intenzitet oružanog nasilja nego na njegovo trajanje".⁴⁹ O stepenu intenziteta može se zaključivati na osnovu, na

---

prvostepena presuda u predmetu *Haradinaj*), 3. april 2008, stav 60; *Tužilac protiv Limaja i drugih*, IT-03-66-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*), 30. novembar 2005, stav 89.

⁴⁷ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, stavovi 197-198.

⁴⁸ Vidi takođe član 1(1) Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949, o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II), od 8. juna 1977 (u daljem tekstu: Dopunski protokol II). Vidi takođe MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, stavovi 194-203. Međutim, naoružana grupa u sukobu na koji se primenjuje zajednički član 3, ne mora da doseže stepen organizovanosti koji moraju da imaju strane u oružanim sukobima na koje se odnosi Dopunski protokol II, vidi MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, stav 197.

⁴⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Haradinaj*, stav 49; Vidi takođe *Tužilac protiv Kordića i Čerkeza*, IT-95-14-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*),

primer, (i) ozbiljnosti i učestalosti napada; (ii) njihove teritorijalne i vremenske rasprostranjenosti, kao i postojanja naredbi o prekidu vatre; (iii) pojačavanja i brojnosti angažovanih snaga; (iv) mobilizacije i raspodele naoružanja unutar snaga sukobljenih strana; (v) vrste upotrebljenog naoružanja, a posebno upotrebe teške artiljerije; (vi) vrste vojne opreme, a posebno upotrebe tenkova; (vii) da li je takva situacija privukla pažnju Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija ili drugih međunarodnih organizacija; (viii) posledica po civilno stanovništvo, razmera razaranja i broja poginulih ili raseljenih lica; i (ix) načina na koji su se drugi odnosili prema naoružanoj grupi, kao i na osnovu toga po kojim pravnim propisima je tvrdila da dejstvuje.⁵⁰

45. Naposljetku, vremenski i geografski okvir nemeđunarodnih oružanih sukoba prevazilazi granice tačnog vremena i mesta neprijateljstava; merodavna pravila važe i nakon prestanka neprijateljstava, sve dok se ne pronađe mirno rešenje.⁵¹ Dakle, norme međunarodnog humanitarnog prava moraju se poštovati bez obzira na to da li se na datom mestu vode borbena dejstva ili ne.⁵² U slučaju lica kojima je ograničena sloboda, norme međunarodnog humanitarnog prava su na snazi sve do prestanka tog lišavanja ili ograničavanja slobode.⁵³

---

17. decembar 2004, stav 341; *Tužilac protiv Tadića*, IT-94-1-T, pretresno veće, mišljenje i presuda, 7. maj 1997, stav 562.

⁵⁰ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Boškosi i Tarčulovski*, stav 177, potvrđen u drugostepenoj presudi u predmetu *Boškosi i Tarčulovski*, stavovi 22 i 24; MKS, prvostepena presuda u predmetu *Ntaganda*, stavovi 703-704, 716; *Prosecutor v. Bemba*, ICC-01/05-01/08-3343, pretresno veće III, *Judgment pursuant to Article 74 of the Statute* (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Bemba*), 21. mart 2016, stav 137; prvostepena presuda u predmetu *Lubanga*, stav 538; *Prosecutor v. Katanga*, ICC-01/04-01/07-3436-tENG, pretresno veće II, *Judgment pursuant to Article 74 of the Statute* (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Katanga*), 7. mart 2014, stavovi 1186-1187.

⁵¹ MKSJ, odluka o nadležnosti u predmetu *Tadić*, stavovi 67-70; prvostepena presuda u predmetu *Limaj*, stav 84; *Tužilac protiv Vasiljevića*, IT-98-32-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Vasiljević*), 29. novembar 2002, stav 25; *Tužilac protiv Kunarca i drugih*, IT-96-23 & IT-96-23/1-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*), 12. jun 2002, stav 57.

⁵² MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Orić*, stav 255; odluka o nadležnosti u predmetu *Tadić*, stav 70.

⁵³ Komentar MKCK Dopunskog protokola II iz 1987. u vezi sa članom 2(2), stavovi 4491-4496.

(b) Veza sa oružanim sukobom

46. Krivična dela za koja se optuženi tereti moraju biti u dovoljnoj meri povezana sa oružanim sukobom. Između oružanog sukoba i činjenja nekog krivičnog dela iz optužnice ne mora postojati uzročno-posledična veza, ali je potrebno, kao minimum, da je oružani sukob znatno uticao na mogućnost učinioca da izvrši to krivično delo, njegovu odluku da ga izvrši, način izvršenja ili cilj s kojim je izvršeno.⁵⁴ Kada se utvrđuje da li postoji takva veza, u obzir treba uzeti: (i) status učinioca i žrtve; (ii) da li je krivično delo služilo ostvarivanju krajnjeg cilja vojnih operacija; ili (iii) da li je učinilac to delo izvršio u sklopu ili kontekstu vršenja svojih službenih dužnosti.⁵⁵

(c) Svest o postojanju oružanog sukoba

47. Potrebno je da je učinilac bio svestan činjeničnih okolnosti na osnovu kojih sud utvrđuje da je postojao oružani sukob koji nije bio međunarodnog karaktera.⁵⁶ Poznavanje tačne pravne kategorizacije oružanog sukoba nije neophodno.⁵⁷

---

⁵⁴ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kunarac*, stav 58; *Tužilac protiv Stakića*, IT-97-24-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Stakić*), 22. mart 2006, stav 342; odluka o nadležnosti u predmetu *Tadić*, stav 70; Međunarodni krivični sud za Ruandu (u daljem tekstu: ICTR), *Setako v. Prosecutor*, ICTR-04-81-A, žalbeno veće, *Judgment* (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Setako*), 28. septembar 2011, stav 249; *Rutaganda v. Prosecutor* ICTR-96-3-A, žalbeno veće, *Judgment* (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*), 26. maj 2003, stavovi 569-570.

⁵⁵ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kunarac*, stav 59; MKS, prvostepena presuda u predmetu *Bemba*, stav 143.

⁵⁶ MKSJ, *Tužilac protiv Naletilića i Martinovića*, IT-98-34-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*), 3. maj 2006, stavovi 118-121; prvostepena presuda u predmetu *Boškovski i Tarčulovski*, stav 295. Vidi takođe MKS, prvostepena presuda u predmetu *Ntaganda*, stav 698.

⁵⁷ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, stav 119; drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stav 311.

2. Posebna obeležja ratnih zločina

48. Krivično delo mora biti izvršeno nad zaštićenim licima. Uvodna odredba člana 14(1)(c) Zakona, u kojoj se upućuje na zajednički član 3(1), sadrži uslov da žrtva nije aktivno učestvovala u neprijateljstvima u vreme kada je krivično delo izvršeno.⁵⁸ Pod aktivnim učešćem u neprijateljstvima podrazumevaju se vršenje radnji u okviru ratnih aktivnosti koje po svojoj prirodi ili svrsi imaju za cilj da prouzrokuju stvarnu štetu ljudstvu ili tehnicu oružanih snaga neprijatelja.⁵⁹ Lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, kao i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, ranjavanja, lišavanja slobode ili bilo kog drugog uzroka, zaštićena su zajedničkim članom 3. Potrebno je da učinilac zna, ili da je imao osnova da zna, da žrtva ima status lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima.⁶⁰

(a) Proizvoljno lišavanje slobode

Objektivna obeležja (actus reus)

49. Krivično delo proizvoljnog zatvaranja kao ratnog zločina u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona postoji kada se činjenjem ili nečinjenjem lice koje nije aktivni

---

⁵⁸ MKSJ, *Tužilac protiv Karadžića*, IT-95-5/18-AR73.9, žalbeno veće, Odluka po žalbi zbog uskraćivanja oslobađajuće presude u vezi s navodima o uzimanju talaca (u daljem tekstu: odluka u predmetu *Karadžić* od 11. decembra 2012), 11. decembar 2012, stavovi 8, 21; IT-95-5/18-AR72.5, Odluka po Žalbi na Odluku Pretresnog vijeća po preliminarnom podnesku za odbacivanje tačke 11 optužnice, 9. jul 2009, stavovi 22-26; drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, IT-04-82-A, stav 66; *Tužilac protiv Strugar*, IT-01-42-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Strugar*), 17. jul 2008, stavovi 172, 178; *Tužilac protiv Mucića i drugih*, IT-96-21-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*), 20. februar 2001, stavovi 420, 424.

⁵⁹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 178; MKS, prvostepena presuda u predmetu *Katanga*, stavovi 789-790. Vidi takođe član 13(3) Dopunskog protokola II.

⁶⁰ MKSJ, *Tužilac protiv Mladića*, IT-09-92-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Mladić*), 22. novembar 2017, stav 3017; MKSJ, odluka u predmetu *Karadžić* od 11. decembra 2012, stav. 22; drugostepena presuda u predmetu *Boškoski i Tarčulovski*, stav 66.

učesnik u neprijateljstvima lišava slobode bez pravnog osnova ili protivno osnovnim proceduralnim garancijama.

50. Lišavanje slobode je bez pravnog osnova onda kada nije opravdano ni krivičnim postupkom ni postojanjem objektivnih osnova da se veruje da je ono apsolutno neophodno iz bezbednosnih razloga.⁶¹

51. U osnovne proceduralne garancije spadaju (i) obaveza da se uhapšenom licu saopšte razlozi hapšenja, (ii) obaveza da se lice uhapšeno na osnovu krivične optužbe bez odlaganja izvede pred sudiju ili drugi nadležni organ, i (iii) obaveza da se licu lišenom slobode pruži mogućnost da ospori zakonitost pritvaranja.⁶²

52. Kada se ocenjuje da li su poštovane osnovne proceduralne garancije, irelevantno je (i) da li je lišenje slobode bilo opravdano⁶³ i (ii) da li je učinilac lično odgovoran za nepoštovanje proceduralnih prava pritvorenika.⁶⁴

Subjektivna obeležja (mens rea)

53. Ponašanje učinioca mora biti umišljajno. Osim toga, potrebno je da učinilac nema objektivnih osnova da smatra da je zatvaranje lica apsolutno neophodno za bezbednost strana u sukobu, ili učinilac mora da zna da se ne poštuju obavezne proceduralne garancije ili pak da postupa olako u odnosu na to da li se te garancije poštuju ili ne.⁶⁵

---

⁶¹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 320-322; drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stavovi 72-73; Vanredna veća pri sudovima Kambodže (u daljem tekstu: ECCC), *Co-Prosecutors v. Kaing Guek Eav*, 001/18-07-2007/ECCC/TC, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Duch*), 26. jul 2010, stav 465.

⁶² Pravilo 99, Studija o OMHP, tom I (Pravila), str. 349-350. Vidi takođe član 6, Dopunski protokol II.

⁶³ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 322. Vidi takođe MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stav 73; ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 465.

⁶⁴ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 379.

⁶⁵ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 378.

(b) Surovo postupanje

Objektivna obeležja (actus reus)

54. Krivično delo surovog postupanja kao ratnog zločina u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona vrši se radnjom činjenja ili nečinjenja koja uzrokuje tešku duševnu ili telesnu patnju ili povredu, ili predstavlja tešku povredu ličnog dostojanstva⁶⁶

55. Težina patnje ili povrede mora se ocenjivati u svakom pojedinačnom slučaju, uzimajući u obzir faktore kao što su (i) težina inkriminisanog ponašanja, (ii) priroda učinjene radnje ili propusta, (iii) kontekst inkriminisanog ponašanja, (iv) njegovo trajanje i/ili ponavljanje, (v) telesne ili duševne posledice koje je imalo po žrtvu i (vi) lične prilike žrtve, uključujući starost, pol i zdravstveno stanje.⁶⁷

56. Patnja koju neka radnja nanosi žrtvi ne mora biti trajna, dovoljno je da je stvarna i teška.⁶⁸

Subjektivna obeležja (mens rea)

57. Potrebno je da je učinilac postupao umišljajno ili znajući da su teška duševna ili telesna patnja ili povreda, ili teška povreda ličnog dostojanstva, verovatne posledice njegovog činjenja odnosno nečinjenja.⁶⁹

---

⁶⁶ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 424. Vidi takođe MKSJ, *Tužilac protiv Haradinaja i drugih*, IT-04-84-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj*), 19. jul 2010, stavovi 93-94; *Tužilac protiv Blaškića*, IT-95-14-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*), 29. jul 2004, stav 595.

⁶⁷ MKSJ, *Tužilac protiv Popovića i drugih*, IT-05-88-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Popović i drugi*), 10. jun 2010, fn. 3249; *Tužilac protiv Kvočke i drugih*, IT-98-30/1-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*), 28. februar 2005, stavovi 584-585; *Tužilac protiv Mrkšića i drugih*, IT-95-13/1-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Mrkšić i drugi*), 27. septembar 2007, stavovi 516, 525, 537; *Tužilac protiv Krnojelca*, IT-97-25-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*), 15. mart 2002, stav 131.

⁶⁸ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, stav 131.

⁶⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Popović i drugi*, stav 974; prvostepena presuda u predmetu *Mrkšić i drugi*, stav 516; prvostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, stav 231; *Tužilac protiv Strugara*, IT-01-42-T, pretresno veće, presuda, (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Strugar*), 31. januar 2005, stav 261.

(c) Mučenje

Objektivna obeležja (actus reus)

58. Krivično delo mučenja kao ratnog zločina u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona vrši se radnjom činjenja ili nečinjenja koja drugome uzrokuje tešku bol ili patnju, bilo duševnu ili telesnu.⁷⁰ Da li neko činjenje odnosno nečinjenje predstavlja radnju mučenja mora se ocenjivati u svakom pojedinačnom slučaju,⁷¹ uzimajući u obzir faktore kao što su, na primer (i) priroda i kontekst nanošenja bola, (ii) predumišljaj i institucionalizacija zlostavljanja, (iii) fizičko stanje žrtve, (iv) način i metod mučenja, (v) položaj inferiornosti žrtve, (vi) u kojoj meri je lice zlostavljano tokom dužeg perioda, (vii) podvrgavanje višekratnim ili višestrukim oblicima zlostavljanja koji su međusobno povezani, slede neki obrazac ili su usmereni ka istom zabranjenom cilju.⁷² Uslovi koji su vladali u zatočeništvu, kao što su prebijanje, seksualno nasilje, dugotrajno uskraćivanje sna, hrane, higijene i lekarske pomoći zatvorenicima, kao i pretnje mučenjem, silovanjem ili ubijanjem rođaka, smatrani su dovoljno surovim da predstavljaju krivično delo mučenja.⁷³

---

⁷⁰ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Haradinaj i drugi*, stav 290; drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, stav 142. Vidi takođe MKS, *Prosecutor v. Bemba*, ICC-01/05-01/08-424, pretresno veće II, *Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Gombo*, 15. jun 2009, stav 292; ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 354.

⁷¹ MKSJ, *Tužilac protiv Brđanina*, IT-99-36-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*), 3. april 2007, stav 251; drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, stav 299; drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, stav 149.

⁷² MKSJ, *Tužilac protiv Simića i drugih*, IT-95-9-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Simić i drugi*), 17. oktobar 2003, stav 80, gde se poziva na prvostepenu presudu u predmetu *Krnjelac*, stav 182. Vidi takođe ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 355.

⁷³ ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 355, gde se poziva na MKSJ, *Tužilac protiv Mucića i drugih*, IT-96-21-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*), 16. novembar 1998, stav 467; *Tužilac protiv Kvočka i drugih*, IT-98-30/1-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*), 2. novembar 2001, stav 151.

59. Posledica nekog činjenja ili nečinjenja ne mora biti vidljiva na žrtvi da bi postojalo krivično delo mučenja, a ne postoji ni uslov da povreda mora biti trajna.⁷⁴ Uslov nije ni to da je učinilac postupao u službenom svojstvu ili kao ovlašćeno lice.⁷⁵

Subjektivna obeležja (mens rea)

60. Potrebno je da je učinilac bol ili patnju naneo sa umišljajem i u cilju dobijanja informacija ili priznanja, ili kažnjavanja, zastrašivanja, prisile ili diskriminacije, po bilo kom osnovu, žrtve ili trećeg lica.⁷⁶ Dovoljno je da je njegovo postupanje bilo motivisano samo jednim od tih zabranjenih ciljeva; to pritom ne mora biti „prevashodni, a ni jedini cilj“ nanošenja teškog bola ili patnje.⁷⁷

(d) Ubistvo

Objektivna obeležja (actus reus)

61. Krivično delo ubistva kao ratnog zločina u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona vrši se radnjom činjenja ili nečinjenja koja za posledicu ima smrt lica.⁷⁸

---

⁷⁴ ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 355.

⁷⁵ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, stav 148; drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stav 284.

⁷⁶ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, stav 153; drugostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, stavovi 235, 239; ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 356.

⁷⁷ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Simić i drugi*, stav 81; prvostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stav 153; prvostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 470; ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 356.

⁷⁸ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stavovi 259-261; prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, stavovi 326-327.

Subjektivna obeležja (mens rea)

62. Potrebno je da je učinilac lice lišio života sa umišljajem ili da mu je svesno naneo tešku telesnu povredu za koju je imao osnova da zna da može dovesti do smrti.⁷⁹

C. OBLICI ODGOVORNOSTI

63. Specijalizovani tužilac optuženog tereti za sledeće oblike odgovornosti: izvršilaštvo, kako neposredno tako i izvršilaštvo u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, kao i za naređivanje, podstrekavanje, pomaganje i odgovornost pretpostavljenog.⁸⁰ U nastavku su navedena objektivna i subjektivna obeležja tih oblika odgovornosti.

1. Neposredno izvršilaštvo (član 16(1)(a) Zakona)

(a) Objektivna obeležja

64. Neposredno izvršilaštvo postoji kada učinilac neposrednim činjenjem ostvari objektivna obeležja krivičnog dela ili propusti da učini nešto što je po zakonu bio dužan da učini.⁸¹

---

⁷⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Mladić*, stav 3050; drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stav 261; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Setako*, stav 257; ECCC, prvostepena presuda u predmetu *Duch*, stav 333.

⁸⁰ Dodatno revidirana optužnica, stav 34.

⁸¹ MKSJ, *Tužilac protiv Tadića*, IT-94-1-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Tadić*), 15. jul 1999, stav 188; *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*, IT-02-60-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*), 17. januar 2005, stav 694; *Tužilac protiv Lukića i Lukića*, IT-98-32/1-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Lukić*), 20. jul 2009, stav 897; ICTR, *Nahimana et al. v. Prosecutor* ICTR-99-52-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*), 28. novembar 2007, stav 478; *Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana*, ICTR-95-1-A, žalbeno veće, presuda (obrazloženje) (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Kayishema and Ruzindana*), 1. jun 2001, stav 187.

(b) Subjektivna obeležja

65. Učinilac mora da ima umišljaj u odnosu na krivično delo ili mora da postupa sa svešću o tome da postoji velika verovatnoća da će njegovo ponašanje dovesti do krivičnog dela.⁸²

2. Udruženi zločinački poduhvat (član 16(1)(a) Zakona)

66. Kao vid odgovornosti, udruženi zločinački poduhvat (u daljem tekstu: UZP) ima tri oblika ili kategorije (osnovni, sistemski i prošireni). Osnovni oblik (u daljem tekstu: UZP I) podrazumeva više izvršilaca koji postupaju sa zajedničkim ciljem; kod sistemskog oblika (u daljem tekstu: UZP II), koji je varijanta prvog oblika, krivična dela izvršena su u okviru organizovanog sistema zlostavljanja, od strane pripadnika vojnih ili administrativnih jedinica, na primer u koncentracionim logorima ili zatočeničkim objektima; prošireni oblik (u daljem tekstu: UZP III) podrazumeva utvrđivanje krivične odgovornosti za radnje saizvršioca kojima je on prekoračio okvir zajedničkog plana, ali koje su bile predvidiva posledica ostvarivanja tog plana⁸³

(a) Objektivna obeležja

67. Kod svih oblika UZP-a moraju biti ostvarena sledeća objektivna obeležja: (i) da više lica deluje u ostvarivanju zajedničkog cilja, (ii) da zajednički cilj

---

⁸² MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Lukić*, stav 900; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Kayishema and Ruzindana*, stav 187.

⁸³ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stavovi 82-83; *Tužilac protiv Vasiljevića*, IT-98-32-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*), 25. februar 2004, stav 98; drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stavovi 196, 202-203, 228. ICTR, *Prosecutor v. Ntakirutimana and Ntakirutimana*, ICTR-96-10-A i ICTR-96-17-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana*), 13. decembar 2004, stav 464.

predstavlja krivično delo ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela predviđenog u Zakonu, i (iii) da učinilac učestvuje u sprovođenju zajedničke zamisli ili cilja.⁸⁴

68. *Delovanje više lica.* UZP postoji onda kada više lica učestvuje u ostvarivanju zajedničkog kriminalnog cilja.⁸⁵ Lica koja učestvuju u tom kriminalom poduhvatu ne moraju biti organizovana kao vojna, politička ili administrativna struktura.⁸⁶ Međutim, ona moraju biti jasno identifikovana, na primer, po imenu ili kategoriji ili grupi kojoj pripadaju.⁸⁷

69. *Zajednički cilj koji predstavlja ili podrazumeva izvršenje krivičnog dela.* Nije neophodno da taj plan, zamisao ili cilj budu prethodno dogovoreni ili formulisani. Zajednički plan ili cilj može biti improvizovan na licu mesta, a izvodi se iz činjenice da više lica deluje zajedno kako bi udruženi sproveli u delo zločinački poduhvat.⁸⁸ Zajednički cilj ne pretpostavlja pripremno planiranje niti izričiti dogovor između učesnika u UZP-u ili između učesnika u UZP-u i trećih lica.⁸⁹ Povrh toga, UZP može da postoji čak i ako nijedan od neposrednih izvršilaca krivičnih dela nije učesnik u UZP-u, ili ako su to samo neki od njih, ukoliko su ta

---

⁸⁴ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Mladić*, stav 3561; *Tužilac protiv Karadžića*, IT-95-5/18-T, pretresno veće, javna redigovana verzija presude od 24. marta 2016, 24. mart 2016, stav 561, gde se upućuje na drugostepenu presudu u predmetu *Tadić*, stav 227; drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, stav 64. Vidi takođe ICTR, *Karemura and Ngirumpatse v. Prosecutor*, ICTR-98-44-A, žalbeno veće, presuda, 29. septembar 2014, stav 110; drugostepena presuda u predmetu *Ntakirutimana*, stavovi 461-468; STL, *Prosecutor v. Ayyash et al.*, STL-11-O1/I, žalbeno veće, *Interlocutory Decision on the Applicable Law: Terrorism, Conspiracy, Homicide, Perpetration, Cumulative Charging* (u daljem tekstu: odluka o merodavnom pravu u predmetu *Ayyash i drugi*), 16. februar 2011, stavovi 236-249.

⁸⁵ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Haradinaj*, stav 138; prvostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stav 307.

⁸⁶ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Mladić*, stav 3561; drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 227.

⁸⁷ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Mladić*, stav 3561; *Tužilac protiv Krajišnika*, IT-00-39-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*), 17. mart 2009, stavovi 156-157; drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 430.

⁸⁸ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 227; *Tužilac protiv Furundžije*, IT-95-17/1-A, žalbeno veće, presuda, 21. jul 2000, stav 119.

⁸⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Haradinaj*, stav 138; drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 418; drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stavovi 117-119.

lica bila upotrebljena od strane jednog ili više učesnika u UZP-u za izvršenje zločina u okviru zajedničkog cilja.⁹⁰

70. UZP III podrazumeva krivičnu odgovornost učinioca za radnje kojima je prekoračen okvir zajedničkog cilja, a koje je objektivno bilo moguće predvideti kao posledicu ostvarivanja tog zajedničkog cilja.⁹¹

71. *Doprinos*. Potrebno je da je učinilac učestvovao u realizaciji suštinskog zajedničkog cilja UZP-a pružanjem pomoći ili doprinosa sprovođenju zajedničkog plana ili cilja, ali nije nužno da je on pri tom izvršio ijedan deo *actus reus* krivičnog dela kojim se tereti.⁹² Doprinos učinioca UZP-u ne mora obavezno biti, nužan ili znatan, ali mora predstavljati bar značajan doprinos krivičnim delima za koja mu se pripisuje odgovornost.⁹³ Sam po sebi taj doprinos ne mora biti inkriminisan.⁹⁴

(b) Subjektivna obeležja

72. Subjektivna obeležja se razlikuju od kategorije do kategorije UZP-a.

73. Za UZP I potrebno je da učinilac sa drugim učesnicima deli zajednički prekor, uključujući posebni umišljaj, da se izvrše zločini koji su deo zajedničkog cilja.⁹⁵

---

⁹⁰ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Mladić*, stav 3561; drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, stavovi 225-226, 235-236; drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stavovi 410, 413.

⁹¹ U vezi s kriterijumom "razborito lice" vidi STL, Odluka o merodavnom pravu u predmetu *Ayyash i drugi*, stav 242.

⁹² MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, stavovi 215, 218, 695; drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 227.

⁹³ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Mladić*, stav 3561; drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, stavovi 215, 662, 675, 695-696; MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 430; MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stavovi 97-98.

⁹⁴ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, stav 695.

⁹⁵ MKSJ, *Tužilac protiv Đorđevića*, IT-05-87/1-A, žalbeno veće, presuda, 27. januar 2014, stav 468.

74. Za UZP II je potrebno da je učinilac lično upoznat sa postojanjem sistema zlostavljanja i da umišljajno doprinosi ostvarivanju tog zajedničkog, usaglašenog sistema zlostavljanja.⁹⁶

75. Kod UZP III, učinilac je odgovoran za izvršena krivična dela koja prekoračuju granice zajedničkog cilja ako je, u okolnostima konkretnog slučaja, (i) s umišljajem učestvovao i doprinosio ostvarivanju zajedničkog cilja, (ii) mogao da predvidi da bi, u ostvarivanju zajedničkog cilja, jedan ili više pripadnika te grupe ili lica koja je bilo koji pripadnik grupe upotrebio mogli izvršiti krivično delo koje nije bilo obuhvaćeno zajedničkim ciljem, i (iii) učestvujući u ostvarivanju zajedničkog cilja učinilac je svesno prihvatio rizik da dođe do krivičnog dela koje prekoračuje okvir tog cilja.⁹⁷ O predvidivosti se može govoriti onda kada je učinilac bio svestan da prilikom ostvarivanja zajedničkog cilja može doći do kvalitativnog ili kvantitativnog ekscesa.⁹⁸ Učinilac voljno pristaje na takav rizik kada, znajući da bi takvo krivično delo moglo biti posledica sprovođenja poduhvata, odluči da u tom poduhvatu učestvuje.⁹⁹

76. Faktori koji se uzimaju u obzir da bi se utvrdilo da li je učinilac mogao da predvidi krivično delo jesu, između ostalih, sledeći: (i) saznanje o tome kako se UZP sprovodi u praksi;¹⁰⁰ (ii) svest o kriminalnoj prošlosti i kriminalnoj sklonosti

---

⁹⁶ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 228; prvostepena presuda u predmetu *Limaj i drugi*, stav 511; drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stav 82.

⁹⁷ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 228; *Tužilac protiv Šainovića i drugih*, IT-05-87-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*), 23. januar 2014, stav 1557; drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stavovi 365, 411; MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, stav 65; drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, stav 83.

⁹⁸ Mogućnost ekscesa u odnosu na osnovni plan mora biti dovoljno velika da bi se eksces mogao smatrati objektivno predvidivim, na osnovu saznanja kojima izvršilac raspolaže u to vreme. Vidi, MKSJ, *Tužilac protiv Stanišića i Župljanina*, IT-08-91-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Stanišić i Župljanin*), 30. jun 2016, stav 627.

⁹⁹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 411.

¹⁰⁰ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Stanišić i Župljanin*, stavovi 627, 1002.

učesnika u poduhvatu;¹⁰¹ (iii) izjave učinioca;¹⁰² (iv) vreme i mesto krivičnih dela koja predstavljaju kvantitativni ili kvalitativni eksces;¹⁰³ (v) upućenost u lične osvetničke motive učesnika u poduhvatu ili lica koja oni koriste;¹⁰⁴ (vi) svest o postojanju međunacionalne mržnje između strana u sukobu;¹⁰⁵ i (vii) saznanje o postupcima učiniočevih potčinjenih u zlostavljanju zatvorenika.¹⁰⁶

3. Naređivanje (član 16(1)(a) Zakona)

(a) Objektivna obeležja

77. Naređivanje postoji kada izvršilac koji je *de facto* ili *de jure* na položaju vlasti direktno ili indirektno naredi drugom licu da izvrši krivično delo.¹⁰⁷ Njegov položaj vlasti ne mora biti zvaničan i čak može biti i privremen.¹⁰⁸ Izvršilac se smatra odgovornim ukoliko je delo izvršeno ili pokušano. Potrebno je da je naređenje imalo neposredan i znatan uticaj na izvršenje ili pokušaj izvršenja krivičnog dela.¹⁰⁹ Nije, međutim, neophodno dokazati da krivično delo ne bi bilo izvršeno da nije bilo tog naređenja.¹¹⁰

¹⁰¹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Stanišić i Župljanin*, stav 628, 647, 1002.

¹⁰² MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, stav 1090.

¹⁰³ MKSJ, *Tužilac protiv Popovića i drugih*, IT-05-88-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Popović i drugi*), 30. januar 2015, stav 1434.

¹⁰⁴ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Popović i drugi*, stav 1434.

¹⁰⁵ MKSJ, *Tužilac protiv Tolimira*, IT-05-88/2-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Tolimir*), 8. april 2015, stav 520; drugostepena presuda u predmetu *Stanišić i Župljanin*, stav 1002.

¹⁰⁶ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Tolimir*, stav 539.

¹⁰⁷ MKSJ, *Tužilac protiv Blaškića*, IT-95-14-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*), 3. mart 2000, stav 282; *Tužilac protiv Tolimira*, IT-05-88/2-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Tolimir*), 12. decembar 2012, stav 905.

¹⁰⁸ MKSJ, *Tužilac protiv Dragomira Miloševića*, IT-98-29/1-A, žalbeno veće, presuda, 12. novembar 2009, stav 290; drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stav 28; ICTR, *Semanza v. Prosecutor*, ICTR-97-20-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Semanza*), 20. maj 2005, stav 363.

¹⁰⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Tolimir*, stav 905; ICTR, *Kamuhanda v. Prosecutor*, ICTR-99-54A-A, žalbeno veće, presuda, 19 September 2005, stav 75.

¹¹⁰ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 332.

(b) Subjektivna obeležja

78. Potrebno je da je izvršilac krivično delo naredio s umišljajem ili da je makar svestan znatne verovatnoće da će prilikom izvršenja naređenog postupka biti izvršeno krivično delo.¹¹¹

4. Podstrekavanje (član 16(1)(a) Zakona)

(a) Objektivna obeležja

79. Podstrekavanje postoji kada učinilac podstakne drugog, bilo prećutnim ili izričitim postupcima,¹¹² na neko krivično delo¹¹³ koje potom i bude izvršeno.¹¹⁴ Nije neophodno dokazati da krivično delo ne bi bilo izvršeno bez učešća učinioca; dovoljno je pokazati da je to podstrekavanje faktor koji je znatno doprineo postupcima drugog lica koje je delo izvršilo.¹¹⁵ Nije potrebno dokazati ni to da je izvršilac imao efektivnu kontrolu ili bilo kakvu drugu vlast nad neposrednim izvršiocem.¹¹⁶

(b) Subjektivna obeležja

80. Potrebno je da kod izvršioca postoji umišljaj da podstrekne drugo lice da izvrši krivično delo ili kao minimum mora biti svestan znatne verovatnoće da će

---

¹¹¹ ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Nahimana et al.*, stav 481; MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stavovi 29-30; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 42.

¹¹² MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Tolimir*, stav 902; prvostepena presuda u predmetu *Orić*, stav 273; *Tužilac protiv Brđanina*, IT-99-36-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*), 1. septembar 2004, stav 269; ICTR, *Prosecutor v. Akayesu*, ICTR-96-4-A, žalbeno veće, presuda, 1. jun 2001, stav 478.

¹¹³ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stav 27.

¹¹⁴ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Orić*, stav 269; prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 267.

¹¹⁵ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stav 27.

¹¹⁶ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Tolimir*, stav 902; prvostepena presuda u predmetu *Orić*, stav 272; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Semanza*, stav 257.

podstreknuto ponašanje dovesti do izvršenja krivičnog dela.¹¹⁷ Kod izvršioca mora postojati isti posebni umišljaj.¹¹⁸

5. Pomaganje (član 16(1)(a) Zakona)

(a) Objektivna obeležja

81. Pomaganje, bilo u vidu činjenja ili nečinjenja,¹¹⁹ postoji kada učinilac pomaže, podstiče ili pruža moralnu podršku izvršenju krivičnog dela, pri čemu ta podrška ima znatan uticaj na izvršenje tog krivičnog dela.¹²⁰ Pomaganje može postojati pre, u toku ili nakon izvršenja krivičnog dela i to na različitom mestu od onog gde je krivično delo izvršeno.¹²¹ Nije neophodno dokazati da bez pomagačevog doprinosa krivično delo ne bi bilo izvršeno¹²² niti da je između pomagača i izvršioca postojao plan ili dogovor.¹²³ Takođe nije neophodno dokazati da su

---

¹¹⁷ IRMCT, *Ngirabatware v. Prosecutor*, MICT-12-29-A, žalbeno veće, presuda, 18. decembar 2014, stav 166; MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, stavovi 29, 32; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Nahimana et al.*, stav 480.

¹¹⁸ ICTR, *Nchamihigo v. Prosecutor*, ICTR-01-63-A, žalbeno veće, presuda, 18. mart 2010, stav 61; *Prosecutor v. Seromba*, ICTR-2001-66-A, žalbeno veće, presuda, 12. mart 2008, stav 175.

¹¹⁹ MKSJ, *Mrkšić i Šljivančanin*, IT-95-13/1-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*), 5. maj 2009, stavovi 49, 134, 154; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 47.

¹²⁰ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 229; drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, stav 102; *Tužilac protiv Aleksovskog*, IT-95-14/1-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*), 24. mart 2000, stavovi 162, 164; ICTR, *Kalimanzira v. Prosecutor*, ICTR-05-88-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Kalimanzira*), 20. oktobar 2010, stav 74; drugostepena presuda u predmetu *Nahimana*, stav 482; Specijalni sud za Sijera Leone (u daljem tekstu: SCSL), *Prosecutor v. Taylor*, SCSL-03-01-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Taylor*), 26. septembar 2013, stav 475.

¹²¹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, stav 81; *Tužilac protiv Simića*, IT-95-9-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Simić*), 28. novembar 2006, stav 85; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 48; drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 352; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, stav 482.

¹²² MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, stav 81; drugostepena presuda u predmetu *Simić*, stav 85; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 48.

¹²³ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 263; drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, stav 229.

radnje pomagača bile konkretno usmerene na pomaganje, podsticanje ili pružanje moralne podrške vršenju tih krivičnih dela.¹²⁴

(b) Subjektivna obeležja

82. Pomagač mora znati da svojim činjenjem ili nečinjenjem pomaže u izvršenju krivičnog dela izvršioca.¹²⁵ Konkretno, pomagač mora biti svestan suštinskih obeležja krivičnog dela koje je na kraju izvršeno,¹²⁶ uključujući stanje svesti izvršioca i eventualno relevantan posebni umišljaj,¹²⁷ ali nije nužno da i kod pomagača postoji isti posebni umišljaj.¹²⁸

6. Odgovornost pretpostavljenog (član 16(1)(c) Zakona)

(a) Objektivna obeležja

83. Da bi pretpostavljeni bio krivično odgovoran moraju biti ostvarena sledeća objektivna obeležja: (i) da postoji odnos pretpostavljeni-potčinjeni i (ii) da pretpostavljeni nije preduzeo potrebne i razumne mere da spreči krivična dela svojih potčinjenih ili kazni učinioce.¹²⁹ Za primenu člana 16 Zakona nije potrebno da postoji uzročno-posledična veza između činjenice da pretpostavljeni nije sprečio krivično delo i činjenice da se ono dogodilo.¹³⁰

---

¹²⁴ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Šainović i drugi*, stavovi 1649-1651.

¹²⁵ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, stav 102; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Kalimanzira*, stav 86; SCSL, drugostepena presuda u predmetu *Taylor*, stav 437.

¹²⁶ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mrkšić i Šljivančanin*, stavovi 49, 159; drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stav 484.

¹²⁷ MKSJ, *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*, IT-02-60-A, žalbeno veće, presuda, 9. maj 2007, stav 127; drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, stav 142; *Tužilac protiv Krnojelca*, IT-97-25-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*), 17. septembar 2003, stav 52.

¹²⁸ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Simić*, stav 86; drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, stav 52; drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, stav 162.

¹²⁹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, stav 72; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par. 484.

¹³⁰ MKSJ, *Tužilac protiv Hadžihasanovića i Kubure*, IT-01-47-A, žalbeno veće, presuda (u daljem tekstu: drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*), 22. april 2008, stavovi 38-40; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stavovi 73-77.

84. *Postojanje odnosa pretpostavljeni-potčinjeni*. Izvršilac mora biti pretpostavljeni koji ima *de jure* ili *de facto* vlast¹³¹ nad potčinjenima koji su učinili jedno ili više krivičnih dela iz članova 13-14 Zakona. Taj odnos može biti direktan ili indirektan,¹³² unutar hijerarhijske strukture koja je formalna ili neformalna,¹³³ civilna ili vojna.¹³⁴ Da bi bio krivično odgovoran, pretpostavljeni mora objektivno biti u mogućnosti da spreči ili kazni potčinjenog u vreme kada je krivično delo izvršeno ("efektivna kontrola").¹³⁵ Faktori koje treba uzeti u razmatranje kada se ocenjuje da li je lice imalo efektivnu kontrolu obuhvataju, između ostalog: (i) položaj izvršioca; (ii) da li je izvršilac mogao da izdaje naređenja i jesu li ta naređenja zaista i izvršavana; (iii) da li je bio ovlašćen za preduzimanje disciplinskih mera; i (iv) da li je bio ovlašćen da donosi odluke o unapređenju ili prestanku službe svojih podređenih.¹³⁶

85. *Nepreduzimanje potrebnih i razumnih mera*. Pretpostavljeni ima dve jasno definisane dužnosti: dužnost da spreči (buduća) krivična dela i dužnost da svoje potčinjene kazni za (ranija) krivična dela.¹³⁷ Dužnost pretpostavljenog da spreči

---

¹³¹ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 192-193, 195; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, stav 294.

¹³² MKSJ, *Tužilac protiv Halilovića*, IT-01-48-A, žalbeno veće, presuda (drugostepena presuda u predmetu *Halilović*), 16. oktobar 2007, stav 59; drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 252, 303.

¹³³ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, stav 59; drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 197, 303; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, stav 294.

¹³⁴ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 195-196; ICTR, *Kajelijeli v. Prosecutor*, ICTR-98-44A-A, žalbeno veće, presuda, 23. maj 2005, stav 85.

¹³⁵ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, stav 76; drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, stav 59; drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 191-192, 196-198, 256, 266, 303; ICTR, *Prosecutor v. Ntawukulilyayo*, ICTR-05-82-T, pretresno veće, presuda i kazna (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Ntawukulilyayo*), 3. avgust 2010, stav. 420; *Prosecutor v. Karera*, ICTR-01-74-T, pretresno veće, presuda i kazna, 7. decembar 2007, stav 564; drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, stav 294.

¹³⁶ MKSJ, *Tužilac protiv Perišića*, IT-04-81-A, žalbeno veće, presuda, 28. februar 2013, stav 97; drugostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav. 254; drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, stav. 66; prvostepena presuda u predmetu *Orić*, stav 312; drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 190, 206.

¹³⁷ MKSJ, *Tužilac protiv Dorđevića*, IT-05-87/1-T, pretresno veće, javna presuda s poverljivim dodatkom (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Dorđević*), 23. februar 2011, stav 1888; *Tužilac protiv Delića*, IT-04-83-T, pretresno veće, presuda (u daljem tekstu: prvostepena presuda u predmetu *Delić*),

nastaje onog trenutka kada sazna ili ima osnova da zna da se potčinjeni pod njegovom efektivnom kontrolom sprema da izvrši krivično delo, dok dužnost da kazni nastaje nakon što je potčinjeni izvršio krivično delo.¹³⁸ Pretpostavljeni može biti krivično odgovoran ako nije ispunio ijednu od ove dve dužnosti. Prema tome, propust da spreči krivično delo ne potire se naknadnim kažnjavanjem potčinjenog za to krivično delo.¹³⁹

86. "Potrebne" mere su one mere koje pretpostavljeni treba da preduzme da bi ispunio svoju dužnost da stvarno pokuša da spreči krivično delo ili kazni izvršioca, a "razumne" mere su one koje objektivno spadaju u stvarna ovlašćenja pretpostavljenog.¹⁴⁰ Koje su to "potrebne i razumne" mere stvar je dokazivanja i mora se ocenjivati u konkretnom slučaju.¹⁴¹ Dužnost da spreči krivično delo može uključivati: (i) obavezu raportiranja da li su vojna dejstva izvršena u skladu s međunarodnim pravom;¹⁴² (ii) izdavanje naređenja kojima se obezbeđuje usaglašenost relevantnih procedura sa pravilima vođenja oružanog sukoba;¹⁴³ (iii) preduzimanje disciplinskih mera u cilju sprečavanja vršenja zločina; ili (iv) insistiranje kod više instance da se hitno preduzmu potrebne mere.¹⁴⁴ Dužnost pretpostavljenog da kazni izvršioca obuhvata, kao minimum, (i) obavezu da

---

15. septembar 2008, stav 69; drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, stav 259; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 83; prvostepena presuda u predmetu *Mucić* i drugi, stavovi 333-334.

¹³⁸ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Delić*, stavovi 69, 72; prvostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 416; *Tužilac protiv Kordića i Čerkeza*, IT-95-14/2-T, pretresno veće, presuda, 26. februar 2001, stavovi 445-446.

¹³⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Delić*, stav 69; prvostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 373; prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 336.

¹⁴⁰ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Dorđević*, stav 1887; *Tužilac protiv Orića* IT-03-68-A, žalbeno veće, presuda, 3. jul 2008, stav 177; drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, stav 63.

¹⁴¹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Dorđević*, stav 1887; prvostepena presuda u predmetu *Delić*, stav 76; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stavovi 72, 417.

¹⁴² MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Delić*, stav 76; prvostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 374.

¹⁴³ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Delić*, stav 76; prvostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 374.

¹⁴⁴ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Strugar*, stav 374.

sprovede ili naloži istragu o mogućim zločinima, i (ii) ukoliko nije ovlašćen da izrekne kaznu, obavezu da slučaj prijavi nadležnim organima.¹⁴⁵ Za utvrđivanje mera koje se mogu smatrati potrebnim i razumnim u okviru ovlašćenja nekog pretpostavljenog može poslužiti stepen njegove efektivne kontrole.¹⁴⁶

(b) Subjektivna obeležja

87. Prema članu 16(1)(c) Zakona, potrebno je da su pretpostavljeni stvarno znali,¹⁴⁷ ili imali osnova da znaju, da su njihovi potčinjeni izvršili ili se spremaju da izvrše krivično delo. Da bi se utvrdilo da su pretpostavljeni "imali osnova da znaju", mora se pokazati da su raspolagali informacijama koje su bile dovoljno alarmantne da ih upozore da su njihovi potčinjeni izvršili, ili se spremaju da izvrše, krivična dela i da treba sprovesti dalju istragu.¹⁴⁸ Nije neophodno da kod pretpostavljenog postoji isti umišljaj kao kod potčinjenog, konkretno, posebni umišljaj.¹⁴⁹ Prilikom donošenja ocene o znanju pretpostavljenog mora se oceniti konkretna situacija tog pretpostavljenog u vreme događaja.¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Dorđević*, stav 1890; drugostepena presuda u predmetu *Hadžihasanović i Kubura*, stav 154; drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, stav. 182; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav. 83.

¹⁴⁶ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Dorđević* stav 1887; drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, stav 63; drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 72.

¹⁴⁷ Faktori koji se uzimaju u razmatranje kada se utvrđuje stvarno saznanje pretpostavljenog uključuju, na primer: broj nezakonitih radnji, njihov obim, da li su bile rasprostranjene, vreme kada su se dogodile, broj i kategorija potčinjenih koji su u njima učestvovali, raspoloživa sredstva komunikacije, domet i priroda ovlašćenja pretpostavljenog, kao i lokacija na kojoj se pretpostavljeni u to vreme nalazio i geografska lokacija krivičnih dela, vidi MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Dorđević*, stav 1885; prvostepena presuda u predmetu *Orić*, stav 319; prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*, stav 307; prvostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 386; ICTR, prvostepena presuda u predmetu *Ntawukuliyayo*, stavovi 420-421.

¹⁴⁸ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Dorđević*, stav 1886; drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, stavovi 59, 155; drugostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stavovi 238-239, 241; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, stav 791; *Prosecutor v. Bagilishema*, ICTR-95-1-A, žalbeno veće, *presuda (obrazloženje)*, 3. jul 2002, stavovi 28, 42.

¹⁴⁹ MKSJ, prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*, stavovi 720-721; drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, stav 155; ICTR, drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, stav 865.

¹⁵⁰ MKSJ, drugostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, stav 156; prvostepena presuda u predmetu *Mucić i drugi*, stav 239.

VI. OPTUŽBE

88. Pre nego što razmotri potkrepljujući materijal u vezi sa svakom pojedinačnom optužbom i utvrdi da li je pokazano da postoji dobro utemeljena sumnja protiv g. Mustafe, sudija za prethodni postupak napominje da je podnošenjem (i) dodatno revidirane optužnice; (ii) dokaznog materijala kojim se potkrepljuju činjenice u osnovi optužbi i (iii) revidiranog detaljnog prikaza relevantne veze između svakog elementa dokaznog materijala i svake pojedinačne optužbe tužilaštvo ispunilo uslove iz pravila 86(3) Pravilnika.

A. KONTEKSTUALNA OBELEŽJA KRIVIČNIH DELA NAVEDENIH U OPTUŽNICI

89. Tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da su se krivična dela kojima tereti optuženog odigrala u kontekstu oružanog sukoba, ili su bila povezana sa oružanim sukobom koji se vodio na Kosovu, uključujući teritoriju duž granice sa Albanijom, između Oslobodilačke vojske Kosova (u daljem tekstu: OVK) i snaga SRJ i Republike Srbije, uključujući jedinice Vojske Jugoslavije (u daljem tekstu: VJ), jedinice policije i druge jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova (u daljem tekstu: MUP), kao i druge grupe koje su se borile na strani SRJ i Srbije (u daljem tekstu zajedno: srpske snage).¹⁵¹

90. U pogledu postojanja neprijateljstava, sudija za prethodni postupak konstatuje da potkrepljujući materijal ukazuje na postojanje oružanog sukoba na teritoriji Kosova, uključujući teritoriju duž granice sa Albanijom, između srpskih snaga s jedne, i OVK s druge strane, pre, za vreme i posle inkriminisanog perioda na koji se odnose optužbe iz dodatno revidirane optužnice.¹⁵²

---

¹⁵¹ Dodatno revidirana optužnica, stav 3.

¹⁵² 074222-074225, str. 1 (074222); 074226-074231, str. 1-2 (074226-074227); K0223066-K0223071 (IT-05-87-P00444), str. 1-3 (0223066-0223068); U0038552-U0038690, str. 107 (U0038658), str. 109 (U0038660), str.

91. U pogledu strana koje su učestvovala u neprijateljstvima, potkrepljujući materijal ukazuje na to da su srpske snage nastupale kao organi vlasti SRJ i Republike Srbije.¹⁵³ Pored toga, potkrepljujući materijal takođe ukazuje na to da je OVK bila organizovana celina koja je imala komandnu strukturu, znatnu osposobljenost za dejstva, uključujući naoružanje, i kontrolu nad teritorijom. Konkretno, OVK je izdavala razna naređenja za regrutaciju i mobilizaciju snaga u cilju suprostavljanja srpskoj ofanzivi, posebno od kraja marta 1999.¹⁵⁴ Takođe je redovno izdavala saopštenja i političke proglose u kojima je obavestavala o svojim vojnim dejstvima.¹⁵⁵ Pored toga, OVK je imala centralizovanu komandnu strukturu, koja je obuhvatala Glavni štab i teritorijalnu strukturu koju su činili komandanti operativnih zona.¹⁵⁶ OVK je imala i portparole¹⁵⁷ i bila u mogućnosti da učestvuje u mirovnim pregovorima.¹⁵⁸ OVK je imala solidnu teritorijalnu kontrolu nad velikim delovima Kosova, koju je sprovodila preko centralizovane komandne strukture do struktura na terenu, tj. do komandanata operativnih zona,¹⁵⁹ što joj je omogućavalo da izvodi koordinirane vojne akcije.¹⁶⁰ U tu

---

115 (U0038666) i str. 131 (U0038682); IT-05-87.1, npr. str. 23 (03524828), str. 24-25 (03524830-03524831), str. 30 (03524848), str. 31 (03524852), str. 40 (03525165), str. 52 (03525239), str. 162 (03525493) i dalje.

¹⁵³ U003-8552-U003-8690, str. 60 (U0038611), str. 62 (U0038613), str. 68 (U0038619); IT-05-87 P01975-E; IT-05-87.1 P01029, str. 105 (03525372), str. 144 (03525440), str. 157 (03525485), str. 161 (03525491), str. 167 (03525506).

¹⁵⁴ SPOE00054519-SPOE00054522-ET, str. 1-2 (SPOE00054519-SPOE00054520-ET), str. 2-3 (SPOE00054520-SPOE00054521-ET), str. 3-4 (SPOE00054521-SPOE00054522-ET).

¹⁵⁵ U003-8552-U003-8690, npr. str. 107 (U0038658), str. 109 (U0038660), str. 112 (U0038663), str. 113 (U0038664), str. 115 (U0038666), str. 116 (U0038667), str. 122 (U0038673), str. 130 (U0038681), str. 132 (U0038683), str. 137 (U0038688) i str. 138 (U0038688).

¹⁵⁶ U003-8552-U003-8690, str. 91 (U0038642), str. 109 (U0038660), str. 115 (U0038666); SPOE00054519-SPOE00054522-ET, str. 2 (SPOE00054520); SPOE00054519-SPOE00054522-ET, str. 4 (SPOE00054522); IT-05-87.1 P01029, str. 4 (03524677).

¹⁵⁷ U003-8552-U003-8690, str. 24 (U0038575), str. 29 (U0038580), str. 35 (U0038586), str. 43 (U0038594), str. 90 (U0038641), str. 133 (U0038684).

¹⁵⁸ U003-8552-U003-8690, npr., str. 110 (U0038661), str. 112 (U0038663), str. 130 (U0038681), str. 132 (U0038683).

¹⁵⁹ U003-8552-U003-8690, str. 109 (U0038660), str. 115 (U0038666). Vidi takođe SPOE00054519-SPOE00054522-ET, str. 2 (SPOE00054520), str. 4 (SPOE00054522); IT-05-87.1 P01029, str. 4 (03524677).

¹⁶⁰ U0038552-U0038690, str. 107 (U0038658), str. 113 (U0038664), str. 115 (U0038666). Vidi takođe [BRISANO], deo 2, str. 4, 8; deo 3, str. 12, gde je objašnjeno da je gerilska jedinica Agencije, kao deo OVK, bila prisutna na raznim područjima.

svrhu je raspoređivala i teško naoružanje.¹⁶¹ Gerilska jedinica Bezbednosno-informativne Agencije (u daljem tekstu: jedinica agencije) je bila deo organizacione strukture OVK i dejstvovala na raznim područjima Kosova, uključujući Zlaš.¹⁶² Ona je raznim operativnim zonama takođe pružala pozadinsku pomoć.¹⁶³ U zadatke jedinice Agencije spadali su nabavka naoružanja i sanitetskog materijala, propaganda i obaveštajni rad.¹⁶⁴

92. Kada je reč o stepenu intenziteta, potkrepljujući materijal ukazuje na to da su se u inkriminisanom periodu, kao i u periodu koji mu je neposredno prethodio, u raznim delovima Kosova vodile oštre borbe između srpskih snaga i OVK,¹⁶⁵ između ostalog i zato što su obe strane raspolagale teškim naoružanjem,¹⁶⁶ uključujući tenkove¹⁶⁷ i minobacače.¹⁶⁸ Postoje izveštaji i o snajperskim napadima¹⁶⁹ i paljenju kuća.¹⁷⁰ Treba naglasiti da izveštaji Visokog komesarijata za izbeglice Ujedinjenih Nacija (u daljem tekstu: UNHCR) govore o neprestanim vojnim dejstvima usled kojih je došlo do masovnog egzodusa raseljenih lica u susedne zemlje.¹⁷¹

---

¹⁶¹ IT-05-87 P01975-E, str. 1, u kome srpska Zajednička komanda za Kosovo i Metohiju uoči jedne operacije protiv OVK obaveštava jedinice na terenu o naoružanju OVK.

¹⁶² [BRISANO], deo 2, str. 4; deo 3, str. 12.

¹⁶³ [BRISANO], deo 2, str. 8.

¹⁶⁴ [BRISANO], deo 2, str. 8.

¹⁶⁵ U003-8552-U003-8690, str. 107 (U0038658), str. 109 (U0038660), str. 115 (U0038666), str. 131 (U0038682); IT-05-87 P00444, str. 1-3 (K0223066-K0223068); 074222-074225, str. 1 (074222); IT-05-87.1 P01029, npr. str. 23 (03524828), str. 24-25 (03524830-03524831), str. 30 (03524848), str. 31 (03524852), str. 40 (03525165), str. 52 (03525239), str. 162 (03525493).

¹⁶⁶ IT-05-87.1 P01029, str. 36 (03524860); IT-05-87 P01975-E, str. 1.

¹⁶⁷ U003-8552-U003-8690, str. 60 (U0038611), str. 102 (U0038653), str. 122 (U0038673); IT-05-87.1 P01029, str. 17 (03524808), str. 21 (03524820), str. 31 (03524852), str. 41 (03525176), str. 64 (03525270), str. 74 (03525295), str. 84 (03525312), str. 95 (03525354), str. 134 (03525427), str. 141 (03525437), str. 156 (03525482).

¹⁶⁸ IT-05-87.1 P01029, str. 31 (03524852), str. 40 (03525165), str. 52 (03525239), str. 61 (03525264), str. 62 (03525266), str. 64 (03525270), str. 123 (03525396), str. 126 (03525414), str. 182 (03525541).

¹⁶⁹ IT-05-87.1 P01029, str. 61 (03525264), str. 143 (03525439).

¹⁷⁰ U003-8552-U003-8690, str. 73 (U0038624), str. 122 (U0038673), str. 126 (U0038677); IT-05-87.1 P01029, str. 51 (03525238), str. 55 (03525246), str. 62 (03525265), str. 67 (03525280), str. 74 (03525295), str. 81 (03525321), str. 135 (03525428), str. 137 (03525432), str. 142 (03525439), str. 144 (03525440), str. 149 (03525461), str. 164 (03525497).

¹⁷¹ 074222-074225, str. 1 (074222); 074226-074231, str. 1-5 (074226-074230).

93. Ispitavši potkrepljujući materijal u celini, u odnosu na gore navedene kriterijume, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je bar u vreme inkriminisanog perioda postojao sukob nemeđunarodnog karaktera u smislu člana 14(2) Zakona između srpskih snaga i OVK.

B. KRIVIČNA DELA IZ OPTUŽBI

1. Tačka 1 optužnice: proizvoljno lišavanje slobode kao ratni zločin

94. Tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da je, u periodu približno od 1. aprila 1999. do 19. aprila 1999, najmanje šest lica proizvoljno držano u zatočeništvu na imanju u Zlašu koje je korišćeno za zatvaranje lica, što predstavlja ratni zločin proizvoljnog lišavanja slobode prema članu 14(1)(c) Zakona.¹⁷²

95. U vezi sa objektivnim obeležjima ovog krivičnog dela, sudija za prethodni postupak konstatuje da potkrepljujući materijal ukazuje na to da su, 1. aprila 1999. ili približno tog datuma, pripadnici OVK lišili slobode najmanje šest lica sa različitih mesta širom Kosova i zatvorili ih u objektima imanja u Zlašu.¹⁷³ Ti zatvorenici držani su u prostoriji zatvorenoj lancima i pod stražom.¹⁷⁴ Šest zatvorenika je u zatočeništvu zadržano 18 dana, približno do 19. aprila 1999.¹⁷⁵ Sedmi zatvorenik zadržan je u zatočeništvu tri dana.¹⁷⁶

96. Potkrepljujući materijal pokazuje da hapšenje tih ljudi, njihovo prebacivanje i držanje u zatočeništvu nije bilo opravdano ni krivičnim gonjenjem ni osnovanom sumnjom da je iz bezbednosnih razloga njihovo lišavanje slobode bilo apsolutno neophodno. Naime, ti zatvorenici su držani u zatočeništvu zbog navodnog

---

¹⁷² Dodatno revidirana optužnica, stavovi 18, 35.

¹⁷³ [BRISANO].

¹⁷⁴ [BRISANO].

¹⁷⁵ [BRISANO].

¹⁷⁶ [BRISANO].

prijateljavanja ili veza sa Srbima, zbog njihovog navodnog bogatstva ili političkih afiniteta.¹⁷⁷ [BRISANO].¹⁷⁸ [BRISANO].¹⁷⁹ [BRISANO].¹⁸⁰

97. Zatvorenici nisu bili obavešteni o razlogu hapšenja i zatvaranja niti im je u vezi s tim pokazana ikakva dokumentacija. Sve to vreme zatvorenicama nije pružena prilika da ospore zakonitost svog hapšenja. Prilikom puštanja na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog dana – a to je dan kad su Srbi izvršili napad na to područje¹⁸¹ – [BRISANO].¹⁸² [BRISANO].¹⁸³

98. Kad je reč o zaštićenom statusu žrtava, potkrepljujući materijal ukazuje na to da lica koja su bila podvrgnuta pomenutom prebacivanju, hapšenju i zatvaranju nisu neposredno učestvovala u neprijateljstvima zbog toga što su bila zatvorena.

99. Kad je reč o subjektivnim obeležjima krivičnog dela, umišljaj g. Mustafe i ostalih pripadnika OVK može se izvesti iz načina na koji su zatvorenike smišljeno držali u zatočeništvu na imanju u Zlašu, ne priznajući im ni najosnovnija zagantovana prava. Iz potkrepljujućeg materijala se može zaključiti da on ni u jednom trenutku nije imao nameru da oslobodi zatvorenike ili poštuje ijedno od njihovih osnovnih zagantovanih prava, već su zatvorenici odjednom oslobođeni onda kad se imanje u Zlašu našlo na udaru srpskih snaga i kad su snage OVK počele da se spremaju za povlačenje, što je još jedan pokazatelj da je kod g. Mustafe postojao umišljaj za to krivično delo.¹⁸⁴

100. Kad je reč o vezi sa oružanim sukobom, potkrepljujući materijal ukazuje i na to da su se pomenuta hapšenja, prebacivanja, i pritvaranje zatvorenika dešavala u

---

¹⁷⁷ [BRISANO].

¹⁷⁸ [BRISANO].

¹⁷⁹ [BRISANO].

¹⁸⁰ [BRISANO].

¹⁸¹ [BRISANO].

¹⁸² [BRISANO].

¹⁸³ [BRISANO].

¹⁸⁴ [BRISANO].

kontekstu oružanog sukoba koji se u to vreme vodio između srpskih snaga i snaga OVK. U periodu na koji se odnosi dodatno revidirana optužnica, vojnici agencije su iz svoje baze u Zlašu¹⁸⁵ dostavljali obaveštajne podatke o Albancima za koje se verovalo da pomažu srpskim snagama.¹⁸⁶ Konkretno, lica zatvorena na imanju u Zlašu ispitivana su i optuživana, između ostalog, za prijateljevanje ili saradnju sa Srbima, ili za špijuniranje.¹⁸⁷

101. I na kraju, kada je reč o svesti o činjeničnim okolnostima koje potvrđuju postojanje oružanog sukoba i status žrtava, potkrepljujući materijal ukazuje na to da su, s obzirom na aktivnosti jedinice Agencije, generalno, i položaj g. Mustafe kao komandanta Agencije, konkretno, tokom čitavog perioda približno od 1. do 19. aprila 1999 pripadnici OVK i g. Mustafa bili svesni činjenice da je u toku nemeđunarodni oružani sukob.¹⁸⁸ S obzirom na komandni položaj g. Mustafe na imanju u Zlašu koje je služilo kao zatvor¹⁸⁹ i njegovo učešće zajedno sa drugim pripadnicima OVK u krivičnim delima za koja se tereti,¹⁹⁰ oni su takođe bili svesni da zatvorenici ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima budući da su zatvoreni.

102. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu prema navedenim kriterijumima, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je na imanju u Zlašu izvršen ratni zločin proizvoljnog zatvaranja iz člana 14(1)(c) Zakona nad najmanje šest lica, u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999.

---

¹⁸⁵ [BRISANO].

¹⁸⁶ [BRISANO].

¹⁸⁷ [BRISANO]. Vidi takođe stav 113 (tačka 3: mučenje).

¹⁸⁸ [BRISANO].

¹⁸⁹ [BRISANO].

¹⁹⁰ Vidi gore stavovi 95-97, 99 (tačka 1), stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote.

2. Tačka 2: Surovo postupanje kao ratni zločin

103. Tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da je približno od 1. do 19. aprila 1999, nad najmanje šest zatvorenika na imanju u Zlašu izvršeno krivično delo surovog postupanja, koje predstavlja ratni zločin po članu 14(1)(c)(i) Zakona.¹⁹¹

104. U pogledu objektivnih obeležja ovog krivičnog dela, sudija za prethodni postupak smatra da potkrepljujući materijal ukazuje na to da je u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999, najmanje šestoro zatvorenika zatočenih na imanju u Zlašu pretrpelo teške telesne i duševne povrede i patnju nanete od strane pripadnika OVK. Uslovi u zatočeništvu bili su u potpunosti neadekvatni. Zatvorena lica su lišena slobode bez redovnog zakonskog postupka.¹⁹² Držani su u štali za stoku, zastrtoj senom, bez pravih prozora i prirodnog svetla.¹⁹³ Zatvorenici su dobijali tako malo hrane i vode, i to neredovno,¹⁹⁴ da po oslobađanju nisu mogli da prestanu da jedu.¹⁹⁵ Zatvorenici su morali da spavaju na zemlji, u barama i na hladnom.¹⁹⁶ Nisu imali wc ni svežu vodu i bili su primorani da vrše nuždu u jednu kofu u štali.¹⁹⁷ Ne samo što nije bilo lekarske nege, već su zatvorenici prebijani ako bi zatražili lekara.¹⁹⁸

105. Zatvorenici o kojima je reč prebijani su gotovo svakodnevno, ponekad i dvaput na dan, kako u prostoriji u kojoj su držani tako i u jednoj prostoriji na gornjem spratu.¹⁹⁹ Najmanje jednom prilikom, jednom zatvoreniku su navukli crnu vreću preko glave i udarali ga pesnicom po licu [BRISANO], od čega mu je curila krv iz usta.²⁰⁰ S premlaćivanjem su počinjali čim zatvorenici stignu na imanje u Zlašu ili

---

¹⁹¹ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 21-22, 35.

¹⁹² Vidi gore stavovi 95-97 (tačka 1) i prateće fusnote.

¹⁹³ [BRISANO].

¹⁹⁴ [BRISANO].

¹⁹⁵ [BRISANO].

¹⁹⁶ [BRISANO].

¹⁹⁷ [BRISANO].

¹⁹⁸ [BRISANO].

¹⁹⁹ [BRISANO].

²⁰⁰ [BRISANO].

ubrzo potom.²⁰¹ Iz potkrepljujućeg materijala se vidi da su pripadnici OVK najmanje jednom prilikom jedan za drugim šutirali i udarali jednog zatvorenika, uključujući drvenim štapom, po celom telu, [BRISANO].²⁰² Iz štale u kojoj su ih držali zatvorenici su mogli da čuju krike drugih zatvorenika koje su prebijali u gornjoj prostoriji a onda vraćali u štalu.²⁰³ Osim što su ih tukli, potkrepljujući materijal ukazuje i na to da su pripadnici OVK: (i) zatvorenicima vezivali električne kablove za stopala i puštali struju;²⁰⁴ (ii) skidali zatvorenicima odeću i kapali im vrelo vosak od sveće po telu;²⁰⁵ (iii) najmanje u dva navrata prislanjali su zatvorenicima vrelo gvožđe telo;²⁰⁶ (iv) nanosili im opekotine po telu užarenom metalnom šipkom;²⁰⁷ (v) nanosili im noževima posekotine;²⁰⁸ i (vi) mokrili na zatvorenike.²⁰⁹

106. U potkrepljujućem materijalu ističu se tri incidenta u kojima je učestvovao g. Mustafa. U prvom incidentu, 1. aprila 1999. ili približno tog datuma, g. Mustafa, koji se zatvorenicima predstavio kao komandant Calji,²¹⁰ pretukao je jednog zatvorenika i zatim naredio drugim pripadnicima OVK da ga tuku.²¹¹ U drugom incidentu, takođe 1. aprila 1999. ili približno tog datuma, g. Mustafa je pretukao jednog zatvorenika i naredio drugim pripadnicima da ga i oni tuku;²¹² pred kraj tog prebijanja, g. Mustafa [BRISANO].²¹³ Otprilike deset dana kasnije, g. Mustafa je [BRISANO] pretukao [BRISANO], u prisustvu tri-četiri druga pripadnika OVK.²¹⁴

---

²⁰¹ [BRISANO].

²⁰² [BRISANO].

²⁰³ [BRISANO].

²⁰⁴ [BRISANO].

²⁰⁵ [BRISANO].

²⁰⁶ [BRISANO].

²⁰⁷ [BRISANO].

²⁰⁸ [BRISANO].

²⁰⁹ [BRISANO].

²¹⁰ [BRISANO].

²¹¹ [BRISANO].

²¹² [BRISANO].

²¹³ [BRISANO].

²¹⁴ [BRISANO].

107. Kad je reč o težini nanesene patnje ili povreda, potkrepljujući materijal ukazuje na to da su usled zlostavljanja dok su bili u zatočeništvu na imanju u Zlašu ti zatvorenici pretrpeli kako telesne povrede, kao što su prelomi ruku, prstiju i zuba,²¹⁵ tako i psihološke traume.²¹⁶ Zatvorenicu su od batinanja nekad gubili svest.²¹⁷ Kada su pušteni na slobodu, zatvorenici su bili u jadnom stanju, iscepane odeće, dugih noktiju, neobrijani, sa ožiljcima po telu, i [BRISANO].²¹⁸

108. U pogledu subjektivnih obeležja ovog krivičnog dela, iz potkrepljujućeg materijala se vidi da u zatočeništvu nisu obezbeđeni humani uslovi za zatvorenike, da je premlaćivanje i zlostavljanje zatvorenika bilo smišljeno, i navode se predmeti korišćeni za fizičko zlostavljanje kao i prouzrokovane povrede. To pokazuje da je g. Mustafa, zajedno s drugim pripadnicima OVK koji su učestvovali u navedenim radnjama činjenja odnosno nečinjenja, hteo tim zatvorenicama da nanese tešku duševnu ili telesnu patnju i povrede ili teške povrede dostojanstva ličnosti.²¹⁹

109. I na kraju, kad je reč o zaštićenom statusu žrtava, postojanje veze sa oružanim sukobom i svesti učinilaca o činjeničnim okolnostima na osnovu kojih se mogu ustanoviti postojanje oružanog sukoba i status žrtava, sudija za prethodni postupak upućuje na konstatacije koje je izneo gore, u vezi sa tačkom 1 optužnice.²²⁰

110. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu prema navedenim kriterijumima, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je, u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999, na imanju u Zlašu koje je služilo za zatvaranje lica, nad najmanje šest zatvorenika izvršen ratni zločin surovog postupanja u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona.

---

²¹⁵ [BRISANO].

²¹⁶ [BRISANO].

²¹⁷ [BRISANO].

²¹⁸ [BRISANO].

²¹⁹ [BRISANO].

²²⁰ Vidi gore stavovi 98, 100-101 (tačka 1) i prateće fusnote.

3. Tačka 3: Mučenje kao ratni zločin

111. Tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da je približno od 1. do 19. aprila 1999, nad najmanje šest zatvorenika držanih na imanju u Zlašu izvršeno krivično delo mučenja, koje predstavlja ratni zločin prema članu 14(1)(c)(i) Zakona.²²¹

112. U pogledu objektivnih obeležja ovog krivičnog dela, sudija za prethodni postupak konstatuje da potkrepljujući materijal ukazuje na to da je svojim činjenjem i nečinjenjem opisanim gore u vezi sa surovim postupanjem (tačka 2 optužnice), g. Mustafa, zajedno s drugim pripadnicima OVK, naneo tešku bol ili patnju najmanje šestoroma zatvorenika.

113. U pogledu subjektivnih obeležja ovog krivičnog dela, u potkrepljujućem materijalu se ukazuje na to da su zatvorenici prebijani i zlostavljani smišljeno, da im je prećeno povređivanjem i smrću i navodi se vrsta predmeta korišćenih za zlostavljanje, kao i vrsta nanesenih povreda. Konkretno, potkrepljujući material pokazuje da su približno od 1. do 19. aprila 1999, zatvorenici na imanju Zlaš prilikom zlostavljanja ispitivani i izričito optuživani da saraduju ili da se druže sa Srbima, ili pak da su špijuni ili lopovi.²²² Gospodin Mustafa je lično u toku jednog saslušavanja tražio od zatvorenika [BRISANO]. [BRISANO].²²³ Tokom ranijeg saslušavanja [BRISANO], g. Mustafa mu je pretio da će [BRISANO] ubiti [BRISANO].²²⁴ Jednom drugom prilikom, g. Mustafa je jednog zatvorenika pitao zašto [BRISANO].²²⁵ [BRISANO], g. Mustafa ga je optužio [BRISANO] i počeo da ga šamara i šutira.²²⁶ To pokazuje da je g. Mustafa, kao i drugi pripadnici OVK, učestvujući u navedenom činjenju i nečinjenju, hteo da nanese tešku bol i patnju pomenutim zatvorenicima u

---

²²¹ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 29, 35.

²²² [BRISANO].

²²³ [BRISANO].

²²⁴ [BRISANO].

²²⁵ [BRISANO].

²²⁶ [BRISANO].

cilju iznuđivanja informacija ili priznanja, kao i u cilju kažnjavanja, zastrašivanja i prinude.

114. I na kraju, u pogledu zaštićenog statusa žrtava, veze sa oružanim sukobom i svesti učinilaca o činjeničnim okolnostima na osnovu kojih se mogu ustanoviti postojanje oružanog sukoba i status žrtava, sudija za prethodni postupak upućuje na konstatacije koje je izneo gore, u vezi sa tačkom 1 optužnice.²²⁷

115. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu prema gornjim kriterijumima, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je, u periodu približno od 1. do 19. aprila 1999, nad najmanje šest lica zatvorenih na imanju u Zlašu izvršeno krivično delo mučenja u smilsu člana 14(1)(c)(i) Zakona.

4. Tačka 4: ubistvo kao ratni zločin

116. Tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici navodi da je jedno od lica zatvorenih na imanju u Zlašu ubijeno na sam dan 19. aprila 1999. ili približno između 19. i kraja aprila 1999, što predstavlja ratni zločin po članu 14(1)(c)(i) Zakona.²²⁸

117. Kad je reč o objektivnim obeležjima ovog krivičnog dela, sudija za prethodni postupak konstatuje da potkrepljujući materijal ukazuje na to da je tokom čitavog perioda na koji se odnosi dodatno revidirana optužnica pomenuta žrtva bila u zatočeništvu na imanju u Zlašu [BRISANO].²²⁹ Preciznije, potkrepljujući material ukazuje na to [BRISANO]²³⁰ i da je bio toliko [BRISANO]²³¹ da više nije mogao [BRISANO].²³² Ovoj žrtvi su nanosili opekotine užarenom metalnom šipkom,²³³ kao i

---

²²⁷ Vidi gore stavovi 98, 100-101 (tačka 1) i prateće fusnote.

²²⁸ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 31-32, 35.

²²⁹ [BRISANO].

²³⁰ [BRISANO].

²³¹ [BRISANO].

²³² [BRISANO].

²³³ [BRISANO].

vrelim gvožđem,²³⁴ pričvršćivali električne kablove uz telo,²³⁵ imao je tragove posekotina od noža²³⁶ i posle svakog saslušavanja je bio obliven krvlju.²³⁷ Za vreme njegovog zatočeništva na imanju u Zlašu u aprilu 1999, njegova porodica je pokušavala da sazna gde se nalazi i kako je, ali im je rečeno da [BRISANO]²³⁸ i [BRISANO].²³⁹ Iako su neki zatvorenici pušteni na slobodu 19. aprila 1999. ili približno tog datuma, [BRISANO]. Nije više mogao da stoji na nogama.²⁴⁰ Njegovo telo je pronađeno [BRISANO] u [BRISANO].²⁴¹ [BRISANO].²⁴² [BRISANO].²⁴³ Imao je prostrelnu ranu u predelu leđa i znake zlostavljanja, uključujući prelome obe noge i rane po celom telu.²⁴⁴

118. U pogledu subjektivnih obeležja ovog krivičnog dela, potkrepljujući materijal ukazuje na namerno zlostavljanje i ubijanje žrtve iz vatrenog oružja, na stepen nasilja i vrstu predmeta upotrebljenih u telesnom zlostavljanju, kao na i prouzrokovane povrede, uključujući ranu od metka na leđima. [BRISANO] članovima porodice [BRISANO].²⁴⁵ To pokazuje da su g. Mustafa i drugi pripadnici OVK koji su učestvovali u navedenim radnjama činenja, odnosno nečinjenja, hteli da ubiju ili bar da nanesu teške povrede ili osakaćenje, a da su pri tom imali osnova da znaju da te povrede mogu dovesti do zatvorenikove smrti.

119. I na kraju, u pogledu zaštićenog statusu žrtava, veze sa oružanim sukobom i svesti učinilaca o činjeničnim okolnostima na osnovu kojih se mogu ustanoviti

---

²³⁴ [BRISANO].

²³⁵ [BRISANO].

²³⁶ [BRISANO].

²³⁷ [BRISANO].

²³⁸ [BRISANO].

²³⁹ [BRISANO].

²⁴⁰ [BRISANO].

²⁴¹ [BRISANO]. Vidi takođe [BRISANO]; [BRISANO]; SPOE00128266-00128273, str. 1 (SPOE00128266), str. 5-6 (SPOE00128270-SPOE00128271), na kojima se vide koordinate i mesto gde su se nalazili dotično imanje u Zlašu [BRISANO].

²⁴² [BRISANO].

²⁴³ [BRISANO].

²⁴⁴ [BRISANO].

²⁴⁵ [BRISANO].

postojanje oružanog sukoba i status žrtava, sudija za prethodni postupak upućuje na konstatacije koje je izneo gore, u vezi sa tačkom 1 optužnice.²⁴⁶

120. Pregledavši potkrepljujući materijal kao celinu prema gornjim kriterijumima, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je, na sam dan 19. aprila 1990. ili približno od 19. do kraja aprila 1999, nad jednim licem zatvorenim na imanju u Zlašu izvršeno krivično delo ubistva u smislu člana 14(1)(c)(i) Zakona.

C. OBLICI ODGOVORNOSTI ZA KOJE SE OPTUZENI TERETI

1. Neposredno izvršilaštvo

121. U dodatno revidiranoj optužnici tužilaštvo tvrdi da je g. Mustafa neposredno izvršio ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2) i mučenja (tačka 3), prema članu 16(1)(a) Zakona.²⁴⁷

122. U pogledu objektivnih²⁴⁸ i subjektivnih²⁴⁹ obeležja neposrednog izvršenja krivičnih dela proizvoljnog lišavanja slobode, surovog postupanja i mučenja od strane g. Mustafe, sudija za prethodni postupak upućuje na konstatacije iznete gore u vezi s tačkama 1-3 optužnice.

123. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je g. Mustafa neposredno izvršio ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2) i mučenja (tačka 3), u smislu člana 16(1)(a) Zakona.

---

²⁴⁶ Vidi gore stavovi 98, 100-101 (tačka 1) i prateće fusnote.

²⁴⁷ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 34-35.

²⁴⁸ Vidi gore stavovi 95-97 (tačka 1), stavovi 104-107 (tačka 2), stav 112 (tačka 3) i prateće fusnote.

²⁴⁹ Vidi gore stav 99 (tačka 1), stav 108 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote.

2. Udruženi zločinački poduhvat I

124. U dodatno revidiranoj optužnici tužilaštvo tvrdi da je g. Mustafa kao učesnik u UZP-u izvršio ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), prema članu 16(1)(a) Zakona.²⁵⁰

125. U pogledu objektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, sudija za prethodni postupak konstatuje da potkrepljujući materijal ukazuje na to da je više lica, među kojima i g. Mustafa, učestvovalo u vođenju zatvoreničkog objekta na imanju u Zlašu, kao i u zlostavljanju lica koja su tamo bila zatvorena. Konkretno, pripadnici OVK g. Mustafa i lica zvana Tabut (ili Tabuti ili komandant Tabuti), Iljmi VELJA, Bimi, Dardan, Afrim, kao i još neki vojnici OVK, pripadnici policije i stražari učestvovali su u zatvaranju i zlostavljanju zatvorenika.²⁵¹

126. Potkrepljujući materijal takođe ukazuje na to da su navedena lica tokom inkriminisanog perioda imala zajednički cilj da saslušavaju i zlostavljaju lica zatvorena na imanju u Zlašu. Taj zajednički cilj podrazumevao je vršenje krivičnih dela proizvoljnog lišavanja slobode, surovog postupanja, mučenja i ubistva. Konkretno, činjenje i nečinjenje opisani u vezi sa tačkama 1-4 revidirane optužnice ukazuju na to da su g. Mustafa i drugi pripadnici OVK delovali sa zajedničkim ciljem da lica zatvorena na imanju u Zlašu proizvoljno liše slobode, teško zlostavljaju, saslušavaju, da im namerno nanose teške i smrtonosne telesne povrede, kao i da ih ubijaju.²⁵²

127. Značajan doprinos g. Mustafe zajedničkom cilju vidi se iz njegovih postupaka odnosno propusta opisanih u vezi s tačkama 1-4 optužnice. Potkrepljujući materijal

---

²⁵⁰ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 7-10, 34-35.

²⁵¹ [BRISANO].

²⁵² Vidi gore stavovi 95-97, 99 (tačka 1), stavovi 104-107 (tačka 2), stavovi 112-113 (tačka 3) i prateće fusnote.

pokazuje da je g. Mustafa, nastupajući kao komandant Calji,²⁵³ učestvovao u zajedničkom planu time što je, između ostalog: (i) komandovao tokom inkriminisanog perioda drugim pripadnicima OVK na imanju u Zlašu koje je služilo kao zatvor; (ii) učestvovao u vršenju krivičnih dela proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4); (iii) izdavao naređenja drugim pripadnicima OVK da vrše takve zločine; (iv) i time što je svojim prisustvom na te zločine prećutno pristao i podržao ih.²⁵⁴

128. U pogledu subjektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, iz potkrepljujućeg materijala se vidi da je svojim neposrednim i kontinuiranim učešćem u zlostavljanju zatvorenika, uključujući zlostavljanje u cilju njihovog kažnjavanja ili iznuđivanja informacija, kao i nepreduzimanjem mera za njihovo oslobađanje ili obezbeđivanje osnovnih proceduralnih garancija, g. Mustafa sa drugima delovao u okviru zajedničkog umišljaja da se izvrše krivična dela iz tačaka 1-4, koja su bila obuhvaćena zajedničkim ciljem UZP-a.²⁵⁵

129. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je g. Mustafa kao učesnik u UZP-u izvršio ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4) u smislu člana 16(1)(a) Zakona.

3. Udruženi zločinački poduhvat III

130. Alternativno u odnosu na krivičnu odgovornost g. Mustafe po osnovu pružanja značajnog doprinosa UZP-u u vezi sa tačkom 4, tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici g. Mustafu optužuje za ratni zločin ubistva, prema članu 16(1)(a) Zakona,

---

²⁵³ [BRISANO]; [BRISANO] (gde g. Mustafa priznaje da su ga zvali komandant Calji i da je nosio crvenu beretku).

²⁵⁴ Vidi gore stav 99 (tačka 1) stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3), stav 117 (tačka 4). Vidi takođe stav 150 (odgovornost pretpostavljenog) i prateće fusnote.

²⁵⁵ Vidi gore stav 99 (tačka 1), stav 108 (tačka 2), stav 113 (tačka 3), stav 118 (tačka 4) i prateće fusnote.

jer je mogao da predvidi da je to krivično delo moguća posledica ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a i voljno je pristao na taj rizik.²⁵⁶

131. Sudija za prethodni postupak razmatra ovaj oblik odgovornosti alternativno, za slučaj da je ratni zločin ubistva (tačka 4) prevazilazio okvir zajedničkog cija pomenutog UZP-a. Dakle, u pogledu objektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, sudija za prethodni postupak upućuje na konstatacije koje je gore izneo: da je g. Mustafa bio učesnik UZP-a, čiji je zajednički cilj podrazumevao krivična dela proizvoljnog lišavanja slobode, surovog postupanja i mučenja.²⁵⁷ Pored toga, zbog prethodnih naređenja g. Mustafe da se zatvorenici zlostavljaju, okrutnih uslova zatočeništva i teškog telesnog i duševnog zlostavljanja zatvorenika tokom dužeg perioda, smrt [BRISANO] bila je objektivno predvidiva posledica sprovođenja zajedničkog cilja UZP-a.

132. U pogledu subjektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, iz potkrepljujućeg materijala se vidi da je kod g. Mustafe postojao umišljaj da učestvuje u ostvarivanju zajedničkog cilja i da mu doprinosi.²⁵⁸ Pored toga, potkrepljujući materijal ukazuje na to da je g. Mustafa, kao starešina na komandanom položaju, znao da je žrtva u zatočeništvu bila do te mere [BRISANO]²⁵⁹ da je posle svakog saslušavanja bila oblivena krvlju²⁶⁰ i nije više mogla [BRISANO].²⁶¹ Pored toga, g. Mustafa je bio svestan nehumanih uslova zatočeništva [BRISANO] i drugih zatvorenika, uključujući i uskraćivanje lekarske nege.²⁶² Osim toga, o voljnom pristanku g. Mustafe na rizik da [BRISANO] bude ubijen može se zaključiti iz smišljenog zlostavljanja žrtve, kao i iz uslova zatočeništva na imanju u Zlašu.²⁶³

---

²⁵⁶ Dodatno revidirana optužnica, stav 8.

²⁵⁷ Vidi gore, stavovi 116-118 (udruženi zločinački poduhvat I) i prateće fusnote.

²⁵⁸ Vidi gore stav 128 (udruženi zločinački poduhvat I) i prateće fusnote.

²⁵⁹ [BRISANO].

²⁶⁰ [BRISANO].

²⁶¹ Vidi gore stav 117 (tačka 4) i prateće fusnote.

²⁶² Vidi gore stav 104 (tačka 1) i prateće fusnote.

²⁶³ Vidi gore stavove 104-107 (tačka 2), stav 117 (tačka 4) i prateće fusnote.

133. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da kao alternativa krivičnoj odgovornosti g. Mustafe za isto krivično delo po osnovu učešća u UZP-u I, postoji dobro utemeljena sumnja da je g. Mustafa, kao učesnik u UZP-u, izvršio ratni zločin ubistva (tačka 4) jer je bio svestan da bi takvo krivično delo moglo biti izvršeno prilikom ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a i voljno je prihvatio taj rizik, u smislu člana 16(1)(a) Zakona.

4. Naređivanje

134. Tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da je g. Mustafa naredio vršenje ratnih zločina proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2) i mučenja (tačka 3), prema članu 16(1)(a) Zakona.²⁶⁴

135. U pogledu objektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, potkrepljujući material ukazuje na to da je g. Mustafa *de jure* i *de facto* bio na rukovodećem položaju u organizacionoj strukturi jedinice agencije, pošto je bio jedini starešina koji je nadzirao 10-15 jedinica, od kojih je svaka brojala do pet pripadnika OVK, kao i to da je odgovarao direktno Glavnom štabu.²⁶⁵ Zatvorenici na imanju u Zlašu su g. Mustafu znali kao komandanta Caljija.²⁶⁶

136. Potkrepljujući materijal pokazuje da je g. Mustafa naređivao drugim pripadnicima OVK da proizvoljno zatvaraju i teško zlostavljaju zatvorenike i da su, u sprovođenju tih naređenja, pripadnici OVK potom proizvoljno zatvorili, tukli i fizički i psihički zlostavljali zatvorenike u prisustvu g. Mustafe.²⁶⁷ Potkrepljujući materijal

---

²⁶⁴ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 13, 34-35.

²⁶⁵ [BRISANO].

²⁶⁶ [BRISANO]; [BRISANO] (gde g. Mustafa priznaje da su ga zvali komandant Calji i da je nosio crvenu beretku). Vidi takođe gore stav 101 (tačka 1: proizvoljno lišavanje slobode), stav 106 (tačka 2: surovo postupanje).

²⁶⁷ [BRISANO].

pokazuje da su naređenja g. Mustafe imala direktan i znatan uticaj na vršenje pomenutih krivičnih dela.

137. U pogledu subjektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, potkrepljujući materijal ukazuje na to je g. Mustafa, s obzirom na svoj komandni položaj i neposredno učešće u vršenju krivičnih dela iz optužnice,²⁶⁸ imao umišljaj u odnosu na ta dela ili da je u najmanju ruku bio svestan da će do njih doći u izvršavanju radnji koje je naredio.²⁶⁹

138. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je g. Mustafa naredio vršenje ratnih zločina proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2) i mučenja (tačka 3), u smislu člana 16(1)(a) Zakona.

5. Podstrekavanje

139. Tužilaštvo u dodatno izmenjenoj optužnici tvrdi da je g. Mustafa podstrekavao na ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2) i mučenja (tačka 3), prema članu 16(1)(a) Zakona.²⁷⁰

140. U pogledu objektivnih i subjektivnih obeležja, sudija za prethodni postupak upućuje na zaključke koje je izneo u vezi sa oblicima odgovornosti neposrednog izvršilaštva i naređivanja.²⁷¹

141. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da postoji dobro utemeljena sumnja da je g. Mustafa podstrekavao na

---

²⁶⁸ Vidi gore stav 99 (tačka 1), stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote.

²⁶⁹ Vidi gore stav 99 (tačka 1), stav 108 (tačka 2) i stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote. Vidi takođe [BRISANO].

²⁷⁰ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 13, 34-35.

²⁷¹ Vidi gore stav 122 (neposredno izvršenje), stavovi 136-137 (naređivanje) i prateće fusnote.

vršenje ratnih zločina proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2) i mučenja (tačka 3), u smislu člana 16(1)(a) Zakona.

6. Pomaganje

142. Dalje, i alternativno krivičnoj odgovornosti za izvršilaštvo, tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da g. Mustafa snosi odgovornost za pomaganje u izvršenju ratnih zločina proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), prema članu 16(1)(a) Zakona.²⁷²

143. U pogledu objektivnih obeležja ovog oblika odgovornosti, potkrepljujući materijal ukazuje na to da su radnje činjenja i nečinjenja g. Mustafe praktično predstavljale pomoć, podsticanje ili moralnu podršku u vršenju tih zločina. Konkretno, g. Mustafa je: (i) dolazio u prostorije gde su držani i zlostavljani zatvorenici;²⁷³ (ii) nije uveo odgovarajuće procedure o zatvaranju lica;²⁷⁴ (iii) nije preduzeo odgovarajuće mere kako bi na imanju u Zlašu obezbedio humane uslove zatočeništva;²⁷⁵ i (iv) učestvovao ili pomagao drugim izvršiocima u redovnom zlostavljanju nekoliko zatvorenika, uključujući i prilikom saslušavanja.²⁷⁶ Potkrepljujući materijal takođe ukazuje na to da je doprinos g. Mustafe imao znatan uticaj na izvršenje pomenutih krivičnih dela. Konkretno, svojim položajem komandanta g. Mustafa je podsticao druge pripadnike OVK da vrše te zločine i davao im legitimitet.²⁷⁷ Isto tako, njegovo učešće i pomaganje u zlostavljanju, kao i stepen nasilja prema zatvorenicima²⁷⁸ znatno su doprineli izvršenju gorenavedenih krivičnih dela.

---

²⁷² Dodatno revidirana optužnica, stavovi 34-35.

²⁷³ Vidi gore stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote. Vidi takođe [BRISANO]:

²⁷⁴ Vidi gore stavovi 95-97 (tačka 1) i prateće fusnote.

²⁷⁵ Vidi gore stavovi 104-107 (tačka 2), stavovi 112-113 (tačka 3) i prateće fusnote.

²⁷⁶ Vidi gore stavovi 104-107 (tačka 2), stavovi 112-113 (tačka 3) i prateće fusnote.

²⁷⁷ Vidi gore stav 106 (tačka 2: surovo postupanje) i (tačka 3: mučenje).

²⁷⁸ Vidi gore stavovi 104-107 (tačka 2), stavovi 112-113 (tačka 3) i prateće fusnote.

144. U vezi sa subjektivnim obeležjima ovog oblika odgovornosti, potkrepljujući materijal ukazuje na to da je g. Mustafa hteo da učestvuje u vršenju tih krivičnih dela, bilo neposredno bilo podsticanjem svojih potčinjenih da ih vrše, da je dolazio u prostorije gde su vršena saslušavanja i da je kontinuirano učestvovao u zlostavljanju zatvorenika.²⁷⁹ Iz ovoga se vidi da je g. Mustafa znao da svojim radnjama činjenja ili nečinjenja pomaže drugim pripadnicima OVK u vršenju opisanih zločina i da je bio svestan osnovnih obeležja krivičnih dela koja su na kraju izvršena.

145. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da, alternativno odgovornosti g. Mustafe za izvršilaštvo, postoji dobro utemeljena sumnja da je g. Mustafa pomagao u ratnim zločinima proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), u smislu člana 16(1)(a) Zakona.

7. Odgovornost pretpostavljenog

146. Dalje, alternativno u odnosu na oblike odgovornosti po članu 16(1)(a) Zakona, tužilaštvo u dodatno revidiranoj optužnici tvrdi da g. Mustafa snosi krivičnu odgovornost pretpostavljenog za ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), prema članu 16(1)(c) Zakona.²⁸⁰

147. U pogledu odnosa pretpostavljeni-potčinjeni, sudija za prethodni postupak upućuje na svoje konstatacije u vezi s komandnim položajem g. Mustafe u hijerarhijskoj strukturi jedinice Agencije.²⁸¹ Kao jedini komandant jedinice Agencije, g. Mustafa je raportirao direktno Glavnom štabu i imao je efektivnu vlast nad njenim

---

²⁷⁹ Vidi gore stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote.

²⁸⁰ Dodatno revidirana optužnica, stavovi 14-17, 34-35.

²⁸¹ Vidi gore stav 101 (tačka 1), stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote. Vidi takođe stav 135 (naređivanje).

vojnima i nižim jedinicama u njenom sastavu, uključujući u pitanjima discipline.²⁸² Gospodin Mustafa je imao i zamenika, svog pomoćnika,²⁸³ koji je u relevantno vreme bio na imanju u Zlašu.²⁸⁴ To pokazuje da je g. Mustafa imao stvarnu mogućnost da spreči i kazni svoje potčinjene u vreme kada su krivična dela izvršena. Iz prethodnog sledi da je u inkriminisanom periodu postojao odnos pretpostavljeni-potčinjeni između g. Mustafe, kao komandanta jedinice Agencije, i pripadnika OVK koji su se nalazili na imanju u Zlašu.

148. U vezi sa izvršenim krivičnim delima sudija za prethodni postupak upućuje na zaključke koje je izneo o krivičnim delima proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4) koja su izvršila lica potčinjena g. Mustafi.²⁸⁵

149. U pogledu znanja g. Mustafe, potkrepljujući material ukazuje na to da je on u inkriminisanom periodu svojim potčinjenima izdavao naređenja da vrše krivična dela, da je bio prisutan na imanju u Zlašu i da je aktivno učestvovao u njihovom vršenju.²⁸⁶ To pokazuje da u konkretnim okolnostima u to vreme, g. Mustafa ne samo da je znao za vršenje krivičnih dela, već je i raspolagao informacijama koje su bile dovoljno alarmantne da ga upozore da se vrše krivična dela koja zahtevaju dalju istragu. Iz toga sledi da je g. Mustafa znao ili imao osnova da zna da se njegovi potčinjeni spremaju da izvrše krivična dela iz optužnice ili su ih već izvršili.

150. U pogledu propusta da preduzme neophodne i razumne mere, potkrepljujući materijal ukazuje na to da je kao komandant u organizacionoj strukturi jedinice Agencije g. Mustafa imao dužnost da spreči vršenje zločina na imanju u Zlašu i

---

²⁸² [BRISANO].

²⁸³ [BRISANO].

²⁸⁴ [BRISANO].

²⁸⁵ Vidi gore stavovi 95-97 (tačka 1), stavovi 104-105, 107 (tačka 2), stavovi 112-113 (tačka 3), stav 117 (tačka 4) i prateće fusnote.

²⁸⁶ Vidi gore stav 99 (tačka 1), stav 106 (tačka 2), stav 113 (tačka 3) i prateće fusnote.

dužnost da kazni potčinjene za zločine koje su izvršili u inkriminisanom periodu.²⁸⁷ Međutim, g. Mustafa nije preduzeo neophodne i razumne mere koje je bio dužan da preduzme kao komandant. Konkretno, iako je g. Mustafa trebalo da bude obaveštavan o prestupima vojnika jedinice Agencije i imao ovlašćenja da kazni svoje potčinjene,²⁸⁸ iz potkrepljujućeg materijala se ne vidi da je on preduzeo ikakve mere da kazni ili spreči izvršioce krivičnih dela iz optužnice. Potkrepljujući materijal ukazuje na to da g. Mustafa ni u jednom trenutku nije imao nameru da oslobodi zatvorenike, da obezbedi poštovanje njihovih osnovnih zagarantovanih prava niti da na drugi način učini kraj njihovom zlostavljanju, uključujući zlostavljanju zatvorenika koji je na kraju i izdahnuo.²⁸⁹ Tek kad se imanje u Zlašu našlo pod udarom srpskih snaga, zatvorenici su odjednom oslobođeni i snage OVK su počele da se spremaju za povlačenje.²⁹⁰

151. Ispitavši potkrepljujući materijal kao celinu, sudija za prethodni postupak konstatuje da, alternativno u odnosu na oblike odgovornosti prema članu 16(1)(a), postoji dobro utemeljena sumnja da g. Mustafa snosi krivičnu odgovornost pretpostavljenog za ratne zločine proizvoljnog lišavanja slobode (tačka 1), surovog postupanja (tačka 2), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4), u smislu člana 16(1)(c) Zakona.

VII. PRAVNA KVALIFIKACIJA OPTUŽBI

152. Tužilaštvo optužuje g. Mustafu za proizvoljno zatvaranje, surovo postupanje, mučenje i ubistvo prema članu 14 Zakona i članu 142 KZ SFRJ, koji je unesen u članove 15(1)(a) i 16(2) Zakona.²⁹¹

---

²⁸⁷ Vidi gore stav 147 (odgovornost pretpostavljenog) i prateće fusnote.

²⁸⁸ [BRISANO].

²⁸⁹ Vidi gore stav 97 (tačka 1) i prateće fusnote.

²⁹⁰ [BRISANO].

²⁹¹ Dodatno revidirana optužnica, str. 1 (Uvod), stav 35.

153. Sudija za prethodni postupak napominje da član 142 KZ SFRJ predviđa da su ubistvo, mučenje, nečovečno postupanje, kao i protivzakonito zatvaranje i držanje u zatočeništvu, među ostalim kršenjima „pravila međunarodnog prava za vreme rata, oružanog sukoba ili okupacije“, kažnjivi kao ratni zločini protiv civilnog stanovništva. Pošto se član 142 KZ SFRJ poziva na međunarodno pravo na snazi u vreme oružanog sukoba, osnovna obeležja krivičnih dela koja se stavljaju na teret prema članu 142 odgovaraju gore navedenim delima predviđenim članom 14(1)(c) Zakona.

154. Iz tih razloga, a imajući u vidu obavezu Specijalizovanih veća da sudi i postupa u skladu sa Zakonom kao *lex specialis*²⁹², sudija za prethodni postupak konstatuje da je član 14(1)(c) Zakona primaran i ispravan pravni osnov za navedena krivična dela.

VIII. PRATEĆI ZAHTEVI ZA ČUVANJE TAJNOSTI

155. Pravilom 88(1) Pravilnika načelno je predviđeno da se optužnica po potvrđivanju stavlja na uvid javnosti. Pored toga, prema pravilima 95(1) i (2)(b) i 102(1)(a) Pravilnika, sav materijal, uključujući imena svedoka i žrtava, obelodanjuje se nakon što optuženi čija je optužnica potvrđena prvi put pristupi sudu. Međutim, u izuzetnim okolnostima, shodno pravilima 88(2) i 105(1) Pravilnika, tužilaštvo može da zatraži da mere privremenog neobelodanjivanja optužnice, povezanih dokumenata i identiteta žrtava i svedoka ostanu na snazi i posle potvrđivanja optužnice odnosno prvog pristupanja optuženog sudu. Treba naglasiti da mere iz pravila 105(1) imaju privremeni karakter i obezbeđuju zaštitu posebno osetljivih svedoka i žrtava do podnošenja zahteva za zaštitne mere.

---

²⁹² Član 3(2)(b) Zakona.

156. U pogledu opasnosti od bekstva osumnjičenog, sudija za prethodni postupak smatra da okolnost da g. Mustafa (i) zna za optužbe sadržane u optužnici koja će mu biti uručena i da je svestan mogućih kazni²⁹³ (ii) da zna za osuđujuće presude koje su za slična krivična dela javno izrečene višem komandnom kadru Operativne zone Lab;²⁹⁴ (iii) da je trenutno zaposlen [BRISANO] Ministarstva odbrane Kosova;²⁹⁵ i (iv) da može slobodno da putuje u zemlje za koje mu nije potrebna viza, pokazuje da ima motiva i načina da pobegne.²⁹⁶ Osim toga, sudija za prethodni postupak ima u vidu argumente tužilaštva o tome da ne postoje nikakvi fizički ili zdravstveni razlozi koji bi osumnjičenog nužno zadržali u mestu prebivališta.²⁹⁷

157. U vezi sa uticanjem na žrtve i svedoke, sudija za prethodni postupak smatra [BRISANO].²⁹⁸ [BRISANO].²⁹⁹ Pored toga, neki svedoci i žrtve [BRISANO].³⁰⁰ [BRISANO].³⁰¹ Osim toga, kako navodi tužilaštvo, sudski postupak protiv direktno pretpostavljenog g. Mustafi bio je narušen zastrašivanjem svedoka.³⁰² Sudija za prethodni postupak stoga zaključuje da g. Mustafa ima motiva, načina i mogućnosti da utiče na svedoke i žrtve, te tako omete odvijanje sudskog postupka.

158. U vezi sa vršenjem novih krivičnih dela, sudija za prethodni postupak ima u vidu to da se osumnjičeni javno hvalio likvidiranjem Srba, što pokazuje da postoji

---

²⁹³ Prvi podnesak, stav 6.

²⁹⁴ Prvi podnesak, stav 6; Kosovo, Osnovni sud u Prištini, *Tužilac protiv R. Mustafe i drugih*, P 448/2012, presuda, 7. jun 2013.

²⁹⁵ Prvi podnesak, stav 7; [BRISANO].

²⁹⁶ Prvi podnesak, stav 7.

²⁹⁷ Prvi podnesak, stav 7.

²⁹⁸ Prvi podnesak, stav 10.

²⁹⁹ Prvi podnesak, stav 11; [BRISANO].

³⁰⁰ Prvi podnesak, stav 10.

³⁰¹ Prvi podnesak, stav 10.

³⁰² Prvi podnesak, stav 9.

dodatni rizik da će pribeći fizičkom nasilju ili pretnjama fizičkim nasiljem protiv žrtava i svedoka.³⁰³

159. S obzirom na faktore pobrojane u stavovima 156-158, sudija za prethodni postupak zaključuje da je tužilaštvo valjano potkrepilo postojanje izuzetnih okolnosti koje, shodno pravilu 88(2) Pravilnika, opravdavaju privremeno neobelodanjivanje: (i) potvrđene optužnice; i (ii) prvog podneska sa pratećim priložima, drugog podneska sa pratećim priložima i trećeg podneska s pratećim priložima (u daljem tekstu: prateći dokumenti).

160. S obzirom na faktore pobrojane u stavovima 157 i 158, sudija za prethodni postupak zaključuje da je tužilaštvo valjano potkrepilo postojanje izuzetnih okolnosti koje, shodno pravilu 105(1) Pravilnika, opravdavaju privremeno neobelodanjivanje identiteta svedoka i žrtava, sve dok se ne nalože odgovarajuće zaštitne mere.

161. Stoga će i mera neobjavlivanja potvrđene optužnice³⁰⁴ ostati na snazi do daljnjeg naloga sudije za prethodni postupak, ali najkasnije do prvog pristupanja optuženog sudu, kao što je predviđeno pravilom 88(2) Pravilnika. Potvrđena optužnica će se optuženom uručiti kao strogo poverljiva i sa eventualnim redakcijama, u skladu sa pravilima 87(1) i 105(1) Pravilnika. Iako je potvrđena optužnica poverljiva, na osnovu pravila 88(3) Pravilnika tužilaštvo može (redigovanu) verziju optužnice ili neki njen deo da obelodani vlastima Kosova, treće države ili drugom telu, ukoliko to smatra potrebnim u cilju istrage ili krivičnog gonjenja.

162. Mera neobelodanjivanja pratećih dokumenata i potkrepljujućeg materijala uz potvrđenu optužnicu takođe ostaje na snazi sve do daljeg naloga sudije za

---

³⁰³ Prvi podnesak, stav 12; [BRISANO].

³⁰⁴ Za potrebe ove odluke, pod javnošću se podrazumevaju sva lica, organizacije, subjekti, treće države, klijenti, udruženja i grupe, uključujući medije, sa izuzetkom sudija Specijalizovanih veća (i njihovog osoblja), Sekretarijata, Specijalizovanog tužilaštva i optuženog Saljiha Mustafe.

prethodni postupak, kako je predviđeno pravilom 88(2) Pravilnika. Međutim, odgovarajuće redigovan propratni materijal mora se staviti na raspolaganje optuženom u roku od 30 dana od njegovog prvog pristupanja sudu, kao što je predviđeno pravilima 102(1)(a) i 105(1) Pravilnika.

IX. DISPOZITIV

163. S obzirom na gore navedeno, sudija za prethodni postupak:

- a. **POTVRĐUJE** optužbe protiv g. Mustafe za proizvoljno zatvaranje (tačka 1), surovo postupanje (tačka 2), mučenje (tačka 3) i ubistvo (tačka 4) kao ratne zločine kažnjive prema članovima 14(1)(c) i 16(1)(a) i (c) Zakona, kako se precizira ovom odlukom;
- b. **NALAŽE** tužilaštvu da u roku od nedelju dana od obaveštenja o ovoj odluci podnese dodatno revidiranu optužnicu kojom g. Mustafu tereti isključivo po članovima 14(1)(c) i 16(1)(a) i (c) Zakona, koja će se smatrati „potvrđenom optužnicom“;
- c. **ODOBRAVA** tužilaštvu da iz potvrđene optužnice, pratećih dokumenata i propratnog materijala izbriše imena i sve podatke koji bi mogli ukazati na identitet svedoka ili žrtava i dodeli im privremene pseudonime koje će za njih koristiti;
- d. **NALAŽE** tužilaštvu da u roku od nedelju dana od obaveštenja o ovoj odluci podnese strogo poverljivu, redigovanu verziju potvrđene optužnice;
- e. **NALAŽE** Sekretarijatu da u konsultaciji sa tužilaštvom optuženom uruči strogo poverljivu, redigovanu verziju potvrđene optužnice;
- f. **ODOBRAVA** tužilaštvu da strogo poverljivu, redigovanu, potvrđenu optužnicu ili njene delove saopšti vlastima Kosova, treće države ili drugom telu, ukoliko smatra da je to potrebno za istragu, odnosno krivično gonjenje;

- g. **NALAŽE** da se ne obelodanjuju prateći dokumenti i propratni materijali do sledećeg naloga;
- h. **NALAŽE** da se ne objavljuje potvrđena optužnica do sledećeg naloga, i
- i. **NALAŽE** tužilaštvu da podnese zahtev za eventualno izricanje zaštitnih mera za žrtve i svedoke koji se navode u potvrđenoj optužnici, pratećim dokumentima ili propratnim materijalima dve nedelje pre prvog pristupanja optuženog sudu.

/potpis na originalu/

Sudija Nikola Giju,
sudija za prethodni postupak

Hag, Holandija, 12. juna 2020. godine